№ 103 ՇԱԲԱԹ, 15 ՄԱՅԻՍԻ

1910
ԵՐԵՍՈՒՆՈՒԹԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ՇԱԲԱԹ, 15 ՄԱՅԻՍԻ № 103

Տարեկան գինը 10 րուբլի. կէս տարվանը 6 րուբլի.
Առանձին համարները ԱՄԵՆ ՏԵՂ, 5 ԿՈՊ.
Թիֆլիսում գրվում են խմբագրատանը.
Մեր հասցէն՝ Тифлисъ, редакція «Мшакъ» Сергіевская ул., № 5.
Կամ Tiflis, Rédaction «Mschak».
Խմբագրատան տէլէֆօն № 253.

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 (բացի կիրակի և տօն օրերից).
Ցայտաբարութիւն ընդունվում է ամեն լեզվով
Ցայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր տողատեղին 20 կոպէկ.
Խմբագրատան տէլէֆօն № 253

ՄՇԱԿ

ՄԱՅԻՍԻ 1-ԻՑ ՄԻՆՉԵՒ ՏԱՐՎԱՑ ՎԵՐՋԸ 7 ՌՈՒԲԼԻ

12 ամսվ.՝ 10 ր., 6 և 7 ամսվ. 6 ր., ամսակ. 1 ր. Ամերիկա՝ տարեկան 6 դոլլար, Եւրոպա՝ 32 ֆր., Պարսկաստան՝ 10 ր., Թիւրքիա՝ 120 ղրուշ։ Հասցէն փոխելու համար պէտք է ուղարկել նախ. հին հասցէն, նոյնպէս և 40 կոպ. (կարելի է և նամականիշով)։

Հասցէն. ТИФЛИСЪ, Редакція «МШАКЪ». TIFLIS, Rédaction «MSCHAK».

Ցայտարարութիւնների համար վճարում են. I երեսի վրա իւրաքանչիւր տողատեղին 20 կոպ., վերջին երեսի վրա՝ 10 կոպ.։ Կովկասից դուրս յայտարարութիւնները ընդունվում են բացառապէս Торг. Домъ „Л. и Э. Метцль и К°" ֆիրմայի միջոցով Մոսկվայում, Պետերբուրգում և Վարշավայում։
ԱՆՁՆԻԿ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԿԱՄ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ ՉԷ ԸՆԴՈՒՆՎՈՒՄ

Վաղը, կիրակի, մայիսի 16-ին
Անդրէաս Արզումանեան ԹԻՒՆԻԲԷԿԵԱՆՑԻ
մահվան քառասնօրեակին Վանքի մայր-եկեղեցում տեղի կունենայ պատարագ և ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ, որի մասին յայտնում են ազգականներին և ծանօթներին հանգուցեալի այրին՝ Սոֆիա Աւագեան և եղբայրը՝ Իսայ Արզումանեան ԹԻՒՆԻԲԷԿԵԱՆՑՆԵՐԸ։ Պատարագի սկիզբը առ. ժ. $10^1/_2$-ին, իսկ հոգեհանգիստը ժ. 12-ին։
550. 2—1

Վաղը, կիրակի, մայիսի 16-ին
ԿՈՎԿԱՍԻ ՀԱՅՈՑ ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԴԱՀԼԻՃՈՒՄ
նշանակված է
ՀԱՅՈՑ ԴՐԱՄԱՏԻԿԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ
ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎ
Սկիզբն է առաւօտեան ժամը $10^1/_2$-ին։
Այս ժողովը, իբրև երկրորդ, կանոնադրութեան համաձայն պէտք է կայացած համարվի։
546. 1—1

Կիրակի, մայիսի 16-ին
ԱՐՏԻՍՏԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԱՅԳՈՒՄ
Յօգուտ Թիֆլիսի Հայուհեաց Բարեգործական Ընկերութեան
տեղի կունենայ
ՎԵՐՋԻՆ ՄԱՅԻՍԵԱՆ ԶԲՕՍԱՆՔ
հետևեալ ծրագրով.
Կօստին Դօնսկօյի սէանսները—յատկապէս երեխաների համար։ Խօսող և երգող ֆիգուրաներ (աւտոմատ)։ Մանկական խաղեր։ Մեծերի համար.—Կենդանի պօրտրէտներ, իմիտացիա և պօրօդիաներ։
Նորին Կայս. Մեծութեան Փոխարքայի Թիկնապահ կօզակների երգեցիկ խումբը։ Երևանեան սազանդարներ։ Երկու զինւորական-երաժշտական խումբ։ Սիւրպրիզներով կօնֆէտտներ։ Ջիարշաւ։ Տոմբօլա։ Բուֆէտ և պարեր։
Սկիզբն է ցերեկվայ ժամը 3-ին։
Մուտքը մեծերի համար 30 կ., երեխաների և տարազով աշակերտների համար 20 կ.։
(շ. կ.) (առ.) 530. 3—2

ԹԻՖԼԻՍԻ ՔԱՂԱՔԱՅԻՆ ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ ԿՈՂՄԻՑ
Ձեռնարկելով Թիֆլիսի բոլոր անշարժ կայքերի ընդհանուր վերագնահատութեան գործին, Քաղաքային Վարչութիւնը՝ կամենալով այդ կայքերի տէրերին կարելիութիւն տալու լինել անձամբ կամ իրանց հաւատարմատարների միջոցով ներկայ գտնվելու կայքի գնահատութեան գործողութիւնների ժամանակ, խնդրում է անշարժ կայքերի բոլոր այն տէրերին, որոնք հեռու են բնակվում գնահատութեան ենթարկվող իրանց կայքերից, շտապեն վաղօրօք յայտնել Վերագնահատող Գործադիր Յանձնաժողովին (Ուպրավա, ֆինանսական բաժանմունք) իրանց ճիշդ հասցէն, որով կուղարկվեն նրանց ծանուցագիր գնահատութեան օրվայ և այլ տեղեկութիւնների մասին, որոնք կը վերաբերվեն ամբողջ գործողութեանը։
(շ. կ.) (առ.) 544. 2—1

ԹԻՖԼԻՍԻ ՎԱՃԱՌԱԿԱՆՆԵՐԻ ԱԻԱԳ
ԱՐ. Ն. ՄԻԼՕՎԸ
խնդրում է Թիֆլիսի պ. պ. վաճառականներին, որոնք ունեն դասային վկայականներ, բարեհաճեն գալ կիրակի, մայիսի 16-ին, առաւօտ. ժամը 11-ին նշանակված ԱՐՏԱԿԱՐԳ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎԻՆ, որ տեղի կունենայ Թիֆլիսի Բօրսայի դահլիճում, քննելու անցեալ տարի գնված տունը քանդելու և Մանթաշեան անուան Առևտրական Ուսումնարանի համար նոր շինութիւն կառուցանելու հարցը։
(առ.) 548. 1—1

Թիֆլիսի Ժողովարան
ԱՄԱՌԱՅԻՆ ՇԻՆՈՒԹԻՒՆ
Այսօր, շաբաթ, մայիսի 15-ին
տեղի կունենայ
ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹ
Լարախաղ խումբ՝ Ս. Ի. Պրէսմանի ղեկավարութեամբ։
Հիւրերը՝ անդամների յանձնարարութեամբ՝ մուտքի համար վճարում են 1 րուբլի։

ՊԱՍՏԱՌՆԵՐ
(ОБОИ)
ԵՂԲ. ՏԱՐՆՕՊՈԼ
ՖԱԲՐԻԿԱՅԻ
8 կ. սկսած մինչև 6 ր. իւրաքանչիւր փաթեթը (րուլօ)։
Ունի պահեստներ Ռուսաստանի բոլոր մեծ քաղաքներում։
ԲԱԺԱՆՄՈՒՆՔԸ ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ
Գօլօվինսկի պր., 21, Արտիստ. Ընկ. շինութ.
Տէլէֆօն № 355.
ԳՆԵՐԸ ՖԱԲՐԻԿԱՅԻՆ
ՆՄՈՒՇՆԵՐԸ ՁՐԻ
(հ. շ.) (ա.) 310. 50—16

ԲԺԻՇԿ
Ա. Մ. ՄԿՐՏՉԵԱՆՑ
Նախկին ասսիստենտ Մոսկվայի Կայսեր. Համալս. կնախօսական կլինիկայի։ Կանացի հիւանդութիւններ և մանկաբարձութիւն։ Բժշկութեան ֆիզիկական մէթօդներ։ Ընդունելութիւնն ամեն օր՝ առ. ժամը 11—12. Բէբուտօվսկայա, 58. Մայիսի 20-ից ընդունում է ԷՍՍԷՆՏՈՒԿՈՒՄ (Главн. кур. д. Курмояровыхъ). Կիսլօվօդսկում և Պեատիգորսկում (հասցէն տեղեկանալ դրուգպայի գրասենեակում)։
(օ. մ.) (առ.) 469. 10—8

ԲԱՐԵԿԱՐԳՈՒԹԵԱՆ ՇԱՒՂԻ ՎՐԱ

«Մշակի» երէկվայ համարում մենք հաղորդեցինք, որ ճարտարապետներից և նկարիչներից կազմված մի պատգամաւորութիւն ուղևորվում է Էջմիածին։ Նա պէտք է ներկայանայ Վեհափառին և մատուցանէ իր յայտագիրը Էջմիածնի Տաճարի վերանորոգութեան հետ կապ ունեցող խնդիրների մասին։

Մենք յոյս ունենք, որ այդ պատգամաւորութիւնը կը նպաստէ կանոնաւոր հիմքերի վրա դնելու Էջմիածնի պարիսպների շրջանում ծրագրվող շինութիւնների կառուցման խնդիրը և առաջը կառնի այնպիսի պատահարների և անակնկալների, որոնց շնորհիւ կարող են բուսնել մի շարք շինութիւններ առանց ճաշակի և առանց ճարտարապետական պահանջների բաւարարութեան Մայր Տաճարի բոլորքում, ինչպէս այդ եղել է անցեալում։

Սխալներ միշտ եղել են աշխարհումս, և ամենալաւ յանձնաժողովներ ու խորհրդակցութիւններ կազմելուց յետոյ էլ կարող են սպրդել սխալներ շինարարական գործի մէջ, բայց ջոկ բան է, երբ սխալը հետևանք է զանցառութեան, անհոգութեան, թեթև վերաբերմունքի և ամենատարրական գիտութեան պակասութեան, և բոլորովին ջոկ բան է, երբ սխալը արդիւնք չէ գործավարական անփութութեան, և եթէ տեղի է ունեցել, նա հանդիսանում է իբրև անխուսափելի չարիք։

Մեր բոլորի ցանկութիւնն է, որ Էջմիածնական շինութիւնները կառուցվեն մասնագիտական քննութեան բովից անցնելուց յետոյ, որ զանցառութեան դատապարտութիւնից ազատ մնան Էջմիածնական վարիչները շինութիւնների վերաբերութեամբ։

Էջմիածնական շինութիւնները հասարակական սեփականութիւն են։ Ովքեր էլ շինեն նրանց — հասարակութիւնը իր հանգանակած գումարներով, թէ բարեգործ անհատներ իրանց նուիրատուութիւններով — անհրաժեշտ է, որ շինութիւնների կառուցումը կատարվի որոշ սիստեմի և պահանջի ենթարկվելով և որ ճարտարապետական-գեղարուեստական վայելչութեան պայմաններն ուշադրութեան առնված լինեն շինութիւնների յատակագծները կազմելու և նրանց գործնական վերածելու ժամանակ։

Որքան աւելի բարեկարգութիւն և սիստեմ մտցնեն Էջմիածնական գործերի և մասնաւորապէս շինարարական ձեռնարկութիւնների մէջ, այնքան աւելի պակաս կը լինի թիւրիմացութիւնների կարելիութիւնը և տեղիք չի լինի բամբասանքների, գրպարտութիւնների և կողմնակի ազդեցութիւնների յայտնութեան համար։

Մեզ յայտնի չէ, թէ արդեօք Էջմիածին գնացող պատգամաւորութիւնն ունի՞ մշակած և կազմած որևէ գրաւոր զեկուցագիր մանրամասն խորհրդածութիւններով, բայց ներկայումս աւելի կարևոր են սկզբունքի խնդիրը, սիստեմ սահմանելու պահանջը, կանոնաւորութիւն հաստատելու առաջարկը։

Շատ ուրախ կը լինենք, եթէ ներկայ պատգամաւորութեան Էջմիածին ուղևորվելը դրական լուծում տար շօշափված խնդրին և մենք մի քայլ առաջ գնացած լինէինք շինարարական մասի բարեկարգութեան գործում։

Ա. Քալանթար

ՎԵՐՋԻՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Պետերբուրգ, 13 մայիսի

Հանդիսաւորապէս օծվեց Պետրոս Մեծի արձանը, որ կառուցել է Պրէօբրաժէնսկի գունդը օֆիցերական ժողովարանի դիմաց։ Ներկայ էին Կայսրը, Մեծ Իշխանուհի Անաստասիա Միխայլովնան, Վիկտորիա Ֆէօդորովնան, Օլգա Ալէքսանդրովնան, Մարիա Պավլովնան և Մեծ Իշխանները։ (Հ. Գ.)

Թաւրիզ, 13 մայիսի

Ցուցված տրամադրութեան պատճառով վաճառականները այլ ևս ոչ մի գործ չեն բռնում։ Բազարը դատարկ է։ Ջուլֆա-Թաւրիզ ճանապարհով ապրանքների փոխադրութիւնը դադարել է։ Մարդատար աւտոմօբիլները լաւ են գործում։

Չը նայած ամնիստիային, հին ռեժիմի կողմնակիցների հալածանքը շարունակվում է։ Ռուսների ֆէդայիները, հետապնդելով կալանաւորելու նպատակով մի սէիդի, փորձեցին ներս խուժել ռուս հիւպատոսարանի գրագրի մօտ, ուր սէիդը թաքնվել էր։ (Հ. Գ.)

Կ. Պոլիս, 13 մայիսի

Պատգամաւորների պալատում քննըվում է պատգամաւոր Սուլէյման-Սուդիի նամակը պօստայում բանալու մասին ուղղված հարցապնդումը։ Մինիստրը բացատրում է, որ նամակները բացել է Էրզրումի վալին, որն այդ նամակները ստացել էր երրորդ ձեռքից. պօստը նրանց տեղ չէ հասցրել։ Խօսում են շատ հռետորներ, որոնք մեղադրում են կառավարութեան։ Կարդացվում են այն նամակները, որոնցով քիւրդերը ապստամբութեան են կոչվում։ Սուլէյմանը արդարանալով աշխատում է նամակների անհամապատասխան տեղերը իր օգտին մեկնել։ 142 ձայնով ընդդէմ 31-ի կառավարութեան գործողութիւնները ընդունվում են կանոնաւոր։ (Հ. Գ.)

Լոնդոն, 13 մայիսի

Ռէյտերը հաղորդում է, որ չը նայած հովանաւորող պետութիւնների միջև կրետական հարցի մասին շարունակվող բանակցութիւններին՝ դեռ ոչ մի որոշ առաջարկութիւն չէ արված կղզու ապագայ վիճակի մասին։ (Հ. Գ.)

Ջանշա, 13 մայիսի

Ապստամբները հրդեհեցին Պիտանգ քաղաքը։ Այրվեց 100 տուն։ Պաշտօնական անձինք փախան։ Քաղաքը ապստամբների ձեռքումն է։ Հիւսիսից գալիս են շարունակ ապստամբների խմբեր և ճանապարհին քարուքանդ են անում գիւղերը։ (Հ. Գ.)

Մադրիդ, 13 մայիսի

Ձերբակալվեցին մեծ թւով անիշխանականներ։ Պարզվեց, որ անձնասպան եղած անիշխանականը եկել էր Բուէնօս-Այրէսից կիրակի օրը, որը հիւսիսային կայարանում տեղեկացաւ գնացքների գալստեան ժամանակի մասին։ Թագաւորը վերջին րօպէին փոխեց մարշրուտը և Մադրիդ եկաւ աւտոմօբիլով։ (Հ. Գ.)

Բեռլին, 13 մայիսի

Անգլիական թագաւորը նշանակվեց 1-ին պալատական դրագունեան գնդի շեֆ։

Պետերբուրգի Հեռագ. Գործակալութեան թղթակիցը պաշտօնական աղբիւրներից տեղեկացաւ, որ գաղտնի համաձայնութիւններ Գերմանիայի և Ֆրանսիայի միջև գոյութիւն չունեն. բանակցութիւններ վարվեցին Մարոկկօյի լեռնային օրէնքի և մարոկկեան փոխառութեան մասին։ Վերջինիս մասին արդէն որոշում կայացած է։ Յոյս կայ, որ առաջին հարցն էլ դրական կերպով լուծվի։

Բէլգիական թագաւորական զոյգը մեկնում է մայիսի 17-ին։

«Ֆօսիշէ-Ցայտունգը» հաղորդում է. «Կրետէում ազգաբնակութիւնը զինվում է։ Նոր կառավարութիւնը յայտնեց, որ չի հրաժարվի վերջին որոշումներից։ Կառավարութիւնը մտադիր է Եւրօպա ուղարկել 10 յայտնի անձերից բաղկացած մի պատգամաւորութիւն, որպէսզի համոզէ կաբինէտներին, քաղաքական գործիչներին և մամուլին՝ փոփոխութիւններ չը մտցնել կատարվող դէպքերի մէջ։ Կառավարութիւնը նախագծում է խզել բոլոր յարաբերութիւնները Թիւրքիայի հետ, վերացնել գերբերը և էմբլեմները, որոնք յիշեցնում են թէ կղզին միացված է Թիւրքիային, կրետական բանկից հիմնել յունական ազգային բանկ»։ (Հ. Գ.)

Կալէ, 13 մայիսի

Ծանապարհորդական շոգենաւի հետ ընդհարվելուց ջրասուզվեց ֆրանսիական «Պլիւվիօզ» ստորջրեայ նաւակը։ Զոհվեցին 23 մարդ։ (Հ. Գ.)

Պարիզ, 13 մայիսի

Ֆալիէրը ընդունեց Թիւրքաց գահաժառանգին և փոխ-այցելութիւն գործեց։ (Հ. Գ.)

Բրիւսէլ, 13 մայիսի

Թագաւորական զոյգի ներկայութեամբ բացվեց գեղարուեստի միջազգային ցուցահանդէսը։ (Հ. Գ.)

Բուէնօս-Այրէս, 13 մայիսի

Արգէնտինայի 100-ամեակի առիթով նախագահը պալատում ճաշ տուեց։ Ներկայ էին Չիլիի հանրապետութեան նախագահը, արտասահմանից եկած պատգամաւորները, իշխանութիւնները։ Նախագահն առաջարկեց ժողովրդի կենացը։ (Հ. Գ.)

Հռոմ, 13 մայիսի

Արտաքին գործերի մինիստրը իր դիւանապետի ուղեկցութեամբ առաւօտեան մեկնեց Բեռլին։ (Հ. Գ.)

Պետերբուրգ.—Դատական բարենորոգումների մասնաժողովը, քննելով 103 անդամների օրէնսդրական առաջադրութիւնը մահվան պատժի վերացման մասին, անցանկալի գտաւ մահապատժի վերացումը. ցանկալի է համարված մշակել մի օրինագիծ մահապատիժները սահմանափակելու մասին։

Պետական Դումայի անդամներ Միլիւկովը, Տեվկէլևը, Խոմեակովը, ֆօն-Անրէպը և Եֆրեմովը Օրէնբուրգից մի հեռագիր ստացան, որի մէջ աւելի քան հազար մահմէդականներ բողոքում են այն բանի դէմ, որ Պետական Դուման մերժեց մահմէդական ֆրակցիայի ուղղումները առևտրական հաստատութիւնների ծառայողների հանգստեան օրինագծի քննութեան ժամանակ։ Այդ մերժումը ձեռնմխութիւն է համարվում խղճի ազատութեան։ («Б.»)

Կիեվ.— Ձերբակալվեց խոտենդանատական ընդունող մասնաժողովի նախկին նախագահ գեներալ Կամսարականը։ («Б.»)

Պարիզ.—«Père Lachêse» գերեզմանատանը 1871 թ. պարիզեան կոմմունայի ժամանակ ընկածների մահարձանի բացումից յետոյ տեղի ունեցան արիւնահեղ ընդհարումներ ամբոխի և ոստիկանութեան միջև։ Կան շատ վիրաւորվածներ։ («Б.»)

Հռոմ.— Արգէնտինեան հանրապետութեան անկախութեան օգտին կազմված խրնճոյքին սօցիալիստ Ֆէրրին ճառ արտասանեց, որի համար թագաւորը սեղմեց նրա ձեռքը։ Ներկայ եղող հասարակութիւնը բուռն օվացիա արեց թագաւորին։ («Б.»)

Բեռլին.—Ռուսաստանը, Անգլիան և Գերմանիան եռանդուն բանակցութիւններ են վարում պարսկական գործերի վերաբերութեամբ համաձայնութիւն կապելու առիթով։ («Б.»)

ՊՈԼՍԱԿԱՆ ՆԱՄԱԿՆԵՐ

Կ. Պոլիս, 6 մայիս

Հալլէյի գիսաւորը, հակառակ բոլոր ցանկութեանց, իր պոչովը անցաւ գնաց առանց մեր Վասփորին, ցոյց տալու իր գեղեցկութենէն գոնէ փոքրիկ հետք մը։ Եւ սակայն իր անցքէն առաջ ու մինչև իր անցքի օրը՝ բաւական հետքեր թողուց միտքերու վրայ. կան շատեր, որոնք տագնապալից քուն ունեցան, կան ողորմելիներ ալ, որոնք յիմարացած են։ Ատոնց միջին տեսակէն եղած է մայր-եկեղեցիի ժամկոչը, որ մայիս 5/18 կէս գիշերին՝ կը կարծէ նոր լոյս մը տեսնել երկնքի վրայ ու, վրդովուած, կը սկսի զանգակները հնչեցնել։ Թաղին մէջ ահագին վրդով։

Այլ և այլ կողմերէ քաշուած հեռագիրներ կը ծանուցանեն, թէ տեսնուած է գիսաւորը. Պոլսի մէջ հնար չեղաւ տեսնել, որովհետև օդը, որ 15 օրերէ ի վեր ամպոտ ու անձրևոտ է, գիսաւորին գիշերը նոյնպէս չժպտեցաւ. հետևեալ օրը մշուշապատ դարձաւ։

Ինչ որ է. կըսուի, թէ պէտք է անցած ըլլայ՝ առանց հաճելու խաղալ մեզի հետ խաղ մը, որ թերևս օգտակար կըլլար մէկ հարուածով փշրելու այն տխեղերական անիրաւութիւնները, որոնք մարդոց արդաբաղատութեան հետ կը սփռեն իրենց աւերքները. ամենէն աւելի շահողները, անշուշտ, հայերս կըլլայինք՝ մեր քանդումին հետ տանելով մեզ քանդող ձեռքերն ու դատողները։

Կրետական հարցը քիչ մը աւելի ջուրին երեսն է այս օրերս. կրետացիները կուզեն օգտուիլ ալբանական շփոթութիւններէն։ Աթենական կառավարութիւնն ալ շատ հաճոյակատար չուզեր երևալ մեզի, որովհետև, առնուած գաղտագողի լուրերու նայելով, զէնքի կը կոչէ իր պահեստները և, միևնոյն ատեն, զգացնել տուած է, որ եթէ օսմ. մինիստրութենէն խիստ դիտողութիւններ ըլլան՝ պիտի թթուի։

Բայց մենք վախու մեծ պատճառներ չենք տեսներ. Աթէնք զէնքի կը կոչէ պահեստները այդ ատեն, երբ ամեն հաւաստիք ունի, թէ վառօդ ծխելու երբէք հարկ չկայ։ Եթէ այդ կարգի գործողութիւնները գրօսանքի կարգն ալ միան, կը թողուն սակայն առելութիւններ, կը պարզեն երեւոյթներ, որոնք շատ անհաճոյ են։ Այսօրերս պարլամենտի մէջ անցողակի խօսքեր տեղի ունեցան, ու փաթթոցաւորներէն մին, որու յորդոր տրուեցաւ զգուշաւոր ոճով խօսիլ դրացի բարեկամ տէրութեան մը՝ Աթէնքի մասին, յանկարծ պոռաց.

— Ի՞նչպէս մեր բարեկամը. ան մեր յայտնի թշնամին է, հետամուտ՝ մասեր գրաւելու Թիւրքիայէն։

Այդ կրակը անշուշտ պիտի արծարծուէր,

եթէ խոհեմ երեսփոխաններ անուշի չկապէին։

Ալբանական շփոթութիւնը, ինքնին թէև վտանգաւոր հայրենիքին, թերևս նոր մտածումներու տեղիք տայ մեր պետական գլուխներու մէջ։ Ատոր իբրև առաջին արդիւնք կը նկատուի պատերազմական մինիստրութեան անունով հրապարակ ելած սա լուրը, թէ քիւրդերը զինաթափ պիտի ընէ կառավարութիւնը։ Եւ որպէսզի ձեռնարկութիւնը ձախողուածք չկրէ, առաջին յորդորով պիտի հրաւիրուին ամենքն ալ՝ իրենց ունեցած զէնքերը տեղաւորելու կառավարական մթերանոցի մը մէջ, իրաւունք ունենալով, իւրաքանչիւր 15 օրը անգամ մը, երթալ մաքրելու և իրանց ուզածին պէս պահելու։ Ու ատով, իբրև թէ, յաջողութիւն պիտի ըլլայ զինաթափ ընել բոլոր քիւրդերն ու հետզհետէ զբաղեցնել անական, դաշտական աշխատանքներով։

Հայրապետական կոնդակ մը, որ հրատարակուեցաւ թերթերու մէջ, կարգիլէ եկեղեցիներու մէջ քաղաքական բնոյթ ունեցող միտինգներու գումարումը։

Այսօր, Զատիկէն ետքը, առաջին անգամ ըլլալով, պատրիարքին նախագահութեամբը պիտի գումարուի ընդհ. ժողովը։ Այնպէս կը թուի, որ, կաթողիկոսական կոնդակի առիթով, հարցը նորէն պիտի զբաղեցնէ ընդհ. ժողովը։ Եւ որպէս զի այսօր ոևիցէ անպատեհութիւն տեղի չունենայ, վարչութեան որոշումով ձեռք առնուած են ամէն նախահոգ միջոցներ։

Շահէն

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

Գ Ծ Ե Ր Ն Ե Ր Կ Ե Ր

XVIII

Մեր եզը կանգնած է, չէ շարժւում։

Ինչ էլ անում ենք նրան առաջ քշելու՝ ոտներին նալեր ենք խփում, բզում ենք, մտրակում, բայց եզը կանգնած է. նա չէ շարժւում։

Ամենայաջող դէպքում, նա տատանումներով մի երկու քայլ անում է, օրօրվում ու՝ շըրախկ՝ ընկնում, փշրում, կոտրում իր ոտներն էլ։

Մեր եզը կանգնած է. նա չէ շարժւում։

Ի՞նչ անենք, ինչպէս անենք, որ եզը շարժվի և մեր գործը առաջ գնայ։

Եւ այդ եզը կայ ամեն տեղ, մեր կեանքի բոլոր անկիւններում, բոլոր «չարխերում», ուր նա պտոյտ պիտի գայ, գործունէութեան մէջ պիտի բերի մեր դարերով ժանգոտած մեքենան։

Դուք այդ եզը կը գտնէք և հայ գրականութեան մէջ, և հայ դպրոցի մէջ, և մամուլի մէջ, և նոյնիսկ հայ գեղարուեստի մէջ։

Հայ թատրոնն էլ ունի իր եզը և նրան էլ մենք չենք կարողանում շարժել, առաջ մղել։

Նալում ենք, բզում, մտրակում, բայց նա մի քանի քայլ է անում, օրօրվում և ապա ընկնում, ջարդվում, փշրում և «եղած ոտներն էլ»։

XIX

Առաջիկայ կիրակի Հայ Դրամատիկական Ընկ. ընդհանուր ժողովն է, ուր ի ցոյց պիտի դրվի հայ թատրոնի եզը, որին 3 տարվայ գարանտիայով նալեց Ալ. Մանթաշեանը։

Եւ անշուշտ մեզ պիտի ասեն, որ եզը այժմ կը շարժվի և իր ետևից էլ կը տանի հայ թատրոնը։

Բայց հայկական եզը յամառ է և նա չի շարժվի, թէկուզ ոսկի նալեր էլ խփենք նրա ոտներին։

Կարո՞ղ է եզը ֆունիկուլէրի վագոնների նման ռելսերի վրայով բարձրանալ ս. Դաւթի սարը։

Ո՛չ։

Կարո՞ղ է Ալ. Մանթաշեանի 4000 ռ. փըրկել հայ բեմը իր բնական մահից։

Ո՛չ։

Այդպիսի 4000 րուբլիներ կերթան ու կուգան, բայց հայ թատրոնը պիտի մեռնի։

Այդ «բարեգործական» նպաստները միայն մահամերձ հիւանդի կաշու տակը մորֆի են սրսկում, որպէսզի մի քանի վայրկեան նրան կենդանութիւն տան, առկայծեն, որը աւելի ուժեղացնում է, արագացնում է նրա անխուսափելի մահը։

Հայ թատրոնը պիտի մեռնի։

Հայ թատրոնի եզը կանգնած է, և կանգնած էլ պիտի մնայ։

XX

Ինձ կանեն առարկութիւններ, թէ ուրեմն փակենք հայ թատրոնի դռները ու «մնաս բարով» ասենք և Սունդուկեանին, և Շիրվանզադէին, և միւսներին։

Ոչ։ Թատրոնին մնաս բարով ասել չէ կարելի, ինչպէս և դպրոցին. բայց եթէ մենք յամառութեամբ շարունակենք մեր «եզը» դարձեալ նալել զանազան էժան և թանգ մետաղներով և յուսանք, որ կը շարժվի նա, այն ժամանակ փակենք թատրոնը և «մնաս բարով» ասենք։

Եզը կանգնած կը մնայ, և կը գայ ժամանակ, որ ոսկու նալերն էլ չեն օգնի նրան։

Թատրոնը, ինչպէս ամեն մի կուլտուրական հիմնարկութիւն, ունի իր պահանջները։

Առաջին պահանջը՝ դա գիտութիւնն է, իսկական, ճշմարիտ գիտութիւնը և ոչ նրա սուրոգատը։

Քիմիան քիմիա էլ պիտի մնայ. իսկ երբ մենք քիմիայի տեղ ալքիմիա տանք, մենք անվերջ կախված կը լինենք անորոշ և անմիտ փորձերի մթնոլորտում։

Ոսկի չենք ստանայ, բայց անթիւ ոսկիներ կը ծախսենք, կը մսխենք։

Եզը կը նալենք, բայց նա չի շարժվի։

Գիտութիւնը առաջին պայմանն է։

Երկրորդ պայմանը՝ հայ թատրոնը շինողների գործում կանգնած պիտի լինեն այդ գիտութիւնը ունեցող և այդ գիտութեան նուիրված մարդիկ։

Երբ դուք հայ դերասաններին ուսուցանելու համար թողնէք Աբէլեանին, Արմէնեանին, Սևումեանին և հրաւիրէք Գեղարուեստեանին կամ Ոչ-Գեղարուեստեանին, որ նա մի քանի՝ գեղարուեստի մասին յօդուածներ կամ նոյն իսկ գիրք է գրել, ձեր եզը կանգնած կը մնայ։

Հանգուցեալ Ս. Հախումեանը մի ժամանակ ռեժիսոր էր հրաւիրված. նա գուցէ ընդունակ գրող էր և գրագէտ. դերասան չէր. բայց չը գիտեմ ինչո՞ւ նրան յանձնեցին հայ բեմի ղեկը։

Այսօր նոյն թիւրիմացութիւնը կարող է նորից պատահել։

Ռուսաց մէջ կան տաղանդաւոր ռեցենզենտներ, զբաղված՝ յատկապէս թատրոնական գրականութեամբ, ինչպէս Կուգել, Բելեաև, բայց հաւատացէք, որ նրանք երբեք էլ յանձն չեն առնի մի որևէ խմբի ռեժիսորը դառնալու։

Իսկ եթէ դառնան, նրանք բոլորը, բոլորը պիտի թողնեն—Կուգելը և իր «Театръ и Искуство»-ն, Բելեաևը և իր կրիտիկական յօդուածները, և ամբողջովին նուիրվեն և զբաղվեն ռեժիսորութեամբ, և երբ կը լինեն տանելի ռեժիսորներ։

Արմէնեանը ընդունակ ռեժիսոր է. ես ինքս ականատես եմ եղել նրա միամեայ ռեժիսորական գործունէութեանը Նոր-Նախիջևանում և տեսել եմ նրա տուած արդիւնքը. կան և ուրիշ դերասաններ, որոնք ժամանակի ընթացքում կը դառնան լաւ ռեժիսորներ ի հարկէ մեզ համար։

Ռեժիսոր է և Աբէլեանը, մեր ամենատաղանդաւոր դերասանը, իր 25 տարվայ փորձի բովից անցած։

Ստանիսլավսկի ունենալու համար, գուցէ սպասենք դարեր։

Սպասենք մինչև յայտնվի մեր Ստանիսլավսկին՝ դրան նոյն իսկ մեր ոսկորները չեն դիմանայ։

Մենք պիտի տանք այն, ինչ ունենք, և ստեղծենք այն, ինչ որ հնարաւոր է մեր եղած մատերիալով։

Եւ գիտէ՞ք. թատրոնը պիտի տանի իր ուսերի վրա ինքը դերասանը, ինքը նրա ադեպտը, և ոչ ոք չը պիտի խառնվի և մտնի այնտեղ, լինի դա վարչութիւն թէ թատրոնական գործին «քաջ» տեղեակ մէկը։

«Ամենաքաջը» մի հանգուցեալ Ռշտունի չարժէ։

Եւ պէտք է յանձնվի հայ թատրոնը հիմա, այս րոպէիս, երբ առաջիկայում մինչև սեզոնի սկսվելը 3—4 ամիս ժամանակ կայ։

Եւ պէտք է տալ բոլոր եղած նիւթական միջոցները և առաջարկել ամբողջ ամառվայ ընթացքում պատրաստել, մշակել ամենաշատը 15 պիէս։

Թող այդքան պիէսների վրա թափվի աշխատանք, եղած գիտութիւնը, դրամը, և ապա սպառազինված այդպէս հանդէս գայ հայ բեմը հասարակութեան առաջ։

Եւ, գիտէ՞ք, դա կը լինի մի գործ, արժէքաւոր գործ, մի խոշոր աշխատանք և վարձատրութեան արժանի աշխատանք։

Մեր առաջ այն ժամանակ դրված կը լինի երկու հարց և ապա համեմատութիւն։

Լա՞ւ է արդեօք թատրոնն առաջ տանել դերասանների ազատ, ինքնուրոյն գործունէութեամբ, թէ՞ թատրոնական գործին «քաջ» տեղեակ ղեկավարների ձեռքով։

Լա՞ւ է արդեօք պատրաստված, ուսումնասիրված, մշակված դուրս գալ բեմ, հասարակութեան առաջ, թէ՞ հապճեպ, „съ мѣста на мѣсто“ ցատկելով, ցատկոտելով, միայն թէ միշտ «նորութիւն» տալ, միշտ «թարմ» ռեպերտուար տալ։

Դուք գիտէ՞ք, տաղանդաւոր խաղը безукаризненный անսամբլով և «scola»-ի բովից անցած «Մեծապատիւ Մուրացկանները» շատ աւելի բարձր են, քան մեր «հայկական Համլէտը»։

Յակովբ Գենջեան

ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԳԱՒԱՌԻՑ

Բ ա ն ա ն ց (Գանձ. գ.), 11 մայիսի

Այս տարի մեր գիւղի ցանքսերը առատ բերք էին խոստանում, բայց մայիսի 9-ի կարկտախառն անձրևը կիսով չափ վնասեց ներքին հանդում գտնվող ցանքսերին։ Այգիներին հասած վնասը չնչին է։

Մայիսի 10-ին մեր գիւղում տեղի ունեցաւ հետևեալ սրտաճմլիկ դէպքը։ Մեսրոպ Ղուլեանցը առաւօտեան գնացել է գիւղի առաջ գտնվող նոր կառուցվելիք շէնքը դիտելու։ Նա, նկատելով որ կարկուտից մի քանի քար է շարժվել, բարձրացել է պատի վրա քարերը ուղղելու մտքով։ Ջանցած մի քանի րոպէ՝ Մեսրոպի կինը, 6 ամսական երեխան գրկին, գալիս է նոյն տեղը, զգուշացնելու նրան որ շուտ ցած իջնի, մատնացոյց անելով պատի ծռված լինելը։ Դեռ խօսքն անբաղդի բերնին, պատը որոտալով փլվում է, տակը կլանելով Մեսրոպին, կնոջը և երեխային։ Մի քանի րոպէից յետոյ հանեցին երեքի անշնչացած դիակները։ Գիւղս այս դէպքի առիթով սգի մէջ է։

Սարգօ

—

Գ ա ն ձ ա կ, 12 մայիսի

Մայիսի 11-ին քաղ. վարչութեան դահլիճում տեղի ունեցաւ քաղ. դումայի նիստը՝ Ասկեար-բեգ Իդդաևի նախագահութեամբ։ Այդ օրը դումա էին եկել բաւականին հետաքրքրվողներ, աչքի առաջ ունենալով այն հանգամանքը, որ նշանակված էր նոր քաղաքագլխի ընտրութիւնը։ Նիստի օրակարգը բաղկացած էր 13 հարցից։ Նախագահը բաց արեց նիստը, և սկսեցին քննել ընթացիկ հարցերը, որից յետոյ անցան քաղաքագլխի ընտրութեանը։ Առաջարկված էին երկու թեկնածուներ՝ առաջինը իրաւաբան Ադիլխան Զիատխանով, երկրորդը՝ նահանգական առեանի անդամ Սմոլգովսկի։ Վերջինս հրաժարվեց, ուստի մնում էր քուէարկել միայն առաջին թեկնածուին, որն ընտրվեց 28 ձայնով ընդդէմ 25-ի։ Այնուհետև նախագահը փակեց նիստը։

Հրայր

—

Մ ե ղ ր ի, 7 մայիսի

Վերջին օրերս Հալլէյի գիսաստղը սկսել է երևալ մեր հօրիզոնի վրա։ Շրջանիս գիւղացիք խիստ երկիւղի մէջ էին ընկել։ Մայիսի 6-ը լուսացաւ, և մարդիկ իրար ողջ-առողջ տեսան։ Պառաւ կանայք իրար աչքալուսանք էին տալիս։ Այդ գիշեր մինչև ժ. 12-ը երկինքը պարզ էր որպէս հայելի։ Ժամը 1-ից սկսեցին երկնքում հաւաքվել ամպեր, որոնք կէս ժամում ծածկեցին ողջ երկինքը։ Սկսեց հիւսիսից փչել ուժեղ փոթորիկ։ Գիւղը ամբողջ մէկ ժամ մնաց փոշու մէջ կորած։ Այգիներին թեթև վնաս է հասել։

Մեզանում կատարեալ ամառ է։

Կ. Աղասեան

—

Կ ա ր ս, 13 մայիսի

Եղանակները մեզանում անձրևային են։

Մայիսի 2-ից մինչև հիմա գալիս է համարեա ամեն օր անձրև, այնպէս որ փողոցներում անտանելի ցեխ է։

Մեզանում այս տարի սպասվում է բաւական առատ բերք։

Շաւարշ

—

Բ ա գ ու, 6 մայիսի

Այսօր Բագուի հասարակութիւնը վերջապէս սկսեց ազատ շունչ քաշել։ Վերջին օրերս ժողովրդի մէջ մի տեսակ երկիւղ ու սարսափ էր նկատվում գիսաւոր աստղի երկրիս հետ իբր ընդհարվելու մասին տարածված լուրերի առիթով, որով և մամուլը երկար ժամանակ զբաղվեց։

Երեկ երեկոյեան շատերը իրանց վերջին գիշերն էին համարում, ուստի և ամեն ոք ժողովել էր իր ազգականներին ու բարեկամներին միասին դիմաւորելու Հալլէյի գիսաւորին։

Քաղաքացիների մեծ մասը, որը ազգաբնակութեան ստէտ դասակարգից է բաղկացած, է ամբողջ գիշեր չէ քնել և սպասել է մինչև առաւօտեան 6—7 ժամը։

Մինչև լոյս փողոցներում զուռնա-դաւուլով և թառ ու քեամանչայով քէֆ էին անում. շատերը արբել, թմրած դրութեան մէջ էին դրել իրանց, որպէսզի աշխարհի ենթադրեալ վերջի ժամանակ չը զգան ոչ կրակի և ոչ էլ այլ ցաւեր։

Ահա բագուեցիների հասկացողութեան աստիճանը։

Այսօր պաշտօնապէս օծվեց տեղիս Նիկոլայեան տօնավաճառը։ Ներկայ էին պաշտօնական անձինք։

Պիտի նկատել, որ այդ տօնավաճառը տարէ-տարի կորցնում է իր առևտրական նշանակութիւնը և ծառայում է պարապ մարդկանց զուարճատեղի։

Առևտրական կենտրոններից համարեա թէ ոչ մի նոր մարդ չը կայ. քաղաքի խանութպաններն են։

Մեծ տեղ են բռնել թուրք չայչիխանաներն իրանց «սուլի-ղալեաններով», զուռնաներով և «շիքաստա» երգողներով։ Նոյնպէս նշանաւոր տեղ են գրաւել եաշչիկների վրա լիմոնադ ծախող կանայք։

ԱԼ. ԾԱՏՈՒՐԵԱՆԻ ՅՈԲԵԼԵԱՆԸ ԳԱՒԱՌՈՒՄ

I

Աստրախան, 29 ապրիլի

Ամսիս 27-ին, սեմինարիայի դահլիճում, Աստրախանի Հայ-Գրական-Գեղարուեստական Ընկերութեան նախաձեռնութեամբ տեղի ունեցաւ գրական-երաժշտական մի երեկոյթ՝ նուիրված մեր շնորհալի բանաստեղծ Ալ. Ծատուրեանի գրական-բանաստեղծական գործունէութեան 25-ամեայ յոբելեանին։

Երեկոյթը բացվեց Գ. ք. Մկրտումեանի մի ռեֆերատով, նուիրված մեր բանաստեղծի կենսագրութեան ու նրա գր.-գեղարուեստական գործունէութեան բնորոշման։

Համառօտ, բայց տպաւորիչ էին ռեֆերենտի տուած տեղեկութիւնները բանաստեղծի կենսագրութեան մասին։ Նա հարևանցօրէն նկարագրեց բանաստեղծի պատանեկան չարքաշ ու թշուառութիւններով լի կեանքը, կրած դառնութիւնները և ապա անցաւ բանաստեղծի գրական գործունէութեան։ Ռեֆերենտը բնորոշեց բանաստեղծի հիւսուածքների առաջնորդող մոտիվը, տենդենցը, որպէս սուբեկտիվիստ մտածողի ու լիբերալ գրողի, որպէս վշտի, անձնական տրամադրութիւնների երգչի, շեշտելով և այն, որ բանաստեղծը զօրեղ շեշտերով երգել է և՛ հանրութեան ցաւերն ու տառապանքը, հայրենիքի աւերածութիւններն ու սրածութիւնը։ «Գրչի հանաքներ» ախորժելի փոքրիկ ոտանաւորներով ծաղրել, մտրակել, հարուածել է իրականութեան բացասական, ժահրոտ կողմերը, հանդիսանալով կեանքի անողոք քննադատը։

Տէր-հօր ռեֆերատից յետոյ Ս. ք. Ասլանեան կարդաց Ծատուրեանի բանաստեղծութիւններից. ապա Ռ. Աստուածատրեանը արտասանեց բանաստեղծի «Հայ երգչին» ոտանաւորը. երկուսն էլ վարձատրվեցին բուռն ծափահարութիւններով։ Ա. Լևոնեանը երգեց «Մի լար, բլբուլ» բանաստեղծութիւնը՝ բաւական աջող կերպով. հանդիսականների անվերջ ծափահարութիւնների տակ Լևոնեանը կրկին անգամ բեմ հրաւիրվեց և երգեց «Ա՛յ վարդ» բանաստեղծութիւնը։ Ծրագրում նշանակված էր, թէ օր. Մ. Սերեբրյակեանը դաշնամուրի վրա պիտի նուագէր Բեթհովենի սոնատը, բայց չը գիտենք ինչ պատճառով օրիորդը հանդէս չէր եկել, և նրա տեղ դաշնամուրի վրա նուագեց մի պարոն մի երկու ռոմանսներ։ Մանդոլինիստների խումբը Գ. Աղամեանի ղեկավարութեամբ նուագեց ազգային մի երկու մոտիվներ։

Հանդէսն ընդհանուր առմամբ լաւ անցաւ։

Հանդիսականներ շատ քիչ կային։ Աստրախանի հայ արիստոկրատիան փայլում էր իր բացարձակ բացակայութեամբ...

Արմ. Աղախանեան

II

Վլադիկավկազ, 9 մայիսի

Վլադիկավկազի հայ հասարակութիւնը այսօր, պատարագից յետոյ, եկեղեցուց դիմեց դէպի տեղիս ծխ. դպրոցը, ներկայ գտնվելու այն երեկոյթին, որը նուիրված էր Ալ. Ծատուրեանի 25-ամեայ գրական գործունէութեան յոբելեանին։

Ժամը $1^1/_2$-ին հանդէսը բացվեց «Մեր հայրենիքով»։ Ուսուցիչ Քոսապապեանցը մի քանի խօսքով հանդիսականներին ծանօթացրեց Ալ. Ծատուրեանի ով լինելը։

Ուսուցիչ Տիգրանեանի ղեկավարութեամբ երգում էր երգեցիկ խումբը՝ աշակերտ-աշակերտուհիներից և սիրողներից բաղկացած։

Արտասանվեցին մի քանի ոտանաւորներ՝ թէ հայերէն և թէ ռուսերէն լեզուներով։ Նուագում էր մանդոլինիստների խումբը։

Ցերեկոյթը գրաւել էր բաւականին հանդի-

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ԳԵՂԵՑԻԿ ՊԱՏԿԵՐԸ

—

Ամեն ինչ, կարծես, ձանձրացրել է, ինչպէս Տարնօվսկայայի անվերջ դատավարութիւնը։ Եւ այս այն պատճառով, որ մենք ապրում ենք արհեստական շահերով, մեկուսի իսկական գործ անձայն, բայց լարված աշխատաւորական իրականութիւնից։ Մենք պարփակել ենք մեզ մտացածին խնդիրների նեղ օղակով, սրտովին թէ կեղծօրէն կոտրատվում ենք նրանց շուրջը, ստեղծում ենք ինչ-որ անմիտ ողբերգութիւններ, չարչարվում ենք ու չարչարում, տանջվում ենք ու տանջում յօրինված հարցերի, սրված դիրքերի, գործված ժեստերի առիթներով։ Ի՞նչ աստիճան թափուր ենք ներքին ծանրոցից։ Եւ այս է պատճառը, որ թեթև, ի՞նչպէս թիփ, բարձրանում ենք գետնից և տարվում ենք տարածութեան մէջ հոսանքների քմահաճոյքներից։

Գրչի մի շարժումով, թեթևամիտ մի խօսքով ոչնչացնում ենք այն ամենը, ինչ որ մեզ լիացնում էր երէկ, ժխտում ենք այն, ինչ որ գրաւում է այսօր։ Այս ոչընչացումի անմտութիւնը, այս ժխտումի յանկարծութիւնը կազմում է պատրանքը մեր ինչ-որ առանձնայատկութեան, բացառկութեան, վերջին եզրակացութիւնների ու դրութիւնների առաջ կանգ չառնող մտքի արիութեան։ Մենք երևակայում ենք, որ ազատ ենք ամբոխի իշխանութիւնից, որ մեր հպարտ առանձնութեան մէջ յանգում ենք ինչ-որ նոր, ինքնատիպ վճիռների։ Բայց իրապէս՝ նայեցէք մենք որքա՜ն հօտային ենք, որքա՜ն զարմանալի կերպով քիչ են մեզանում ինքնուրոյն դէմքերը, հայեացքները, մտքերը, տեսակէտները։ Մեզանում կայ մօդա, բայց չը կան պահանջներ. կայ շուտ յոգնող ջղերի գրգիռ, բայց չը կան հրամայական կոչումներ։

Հէնց դրանից է որ մենք այնքան արագ ու ազատ հրաժեշտ ենք տալիս նրան, ինչ որ ուրիշներին պատճառում է մորմոք ու բերկրանք։ Խնդիրը մինչև վերջը, մինչև խորածայր յատակը ուսումնասիրելու և այս ուսումնասիրութիւնների ամբողջ պատասխանատուութեան համար ներքին անհրաժեշտութեան և ընդունակութեան լիակատար բացակայութեան հետ չը կայ ոչ սիրված նիւթ և ոչ ներքին անբաժանելի աղերս։ Իրանց նշանակութեամբ վիթխարի և զարհուրելի գործերում ընդունում ենք ամեն պատահած աշխարհհայեացք, բնաւ չը մտածելով գործնական հետևանքների մասին։

Եւ, կարծես, այս թեթև ձեռնածուօրէն վերաբերվելում մենք արդէն հասել ենք վերջակէտին բոլոր այն բաների մէջ, որոնք մարդկային գոյութեանը իմաստ ու գեղեցկութիւն են տալիս։ Այո, մենք մերկացել ենք, վայրենացել ենք, ընկել ենք ինչ-որ կենդանաբանական դրութեան մէջ։ Մենք ծեծում ենք խնդիրներ լրտես, մատնիչ լինելու հնարաւորութեան թէ անհնարինութեան մասին։ Ստեղծվել է հնարաւորութիւն որևիցէ կամպենակների համար բարողելու բարոյական ապշութեամբ իրանց ցուցադրող «Նոր մարդիկ»։

Մենք դնում ենք մատներս մեր ճակատներին և խորհմաստօրէն ճառում՝ ինչ իրաւունքով երեխաներին բռնաբարելու, մերձաւորի գրպանից թաշկինակներ հանելու առաջարկների մասին։

Ճառում ենք, ի հարկէ, ճառում ենք։ Որովհետև մենք ամայացվել ենք, որովհետև մեր գլխի մէջ շամանդաղ է և մենք ակամայ քարշ ենք տալիս մեր յամր քայլերը դէպի այն կողմը, որտեղից հնչում է հաւատացած ձայնը։ Երէկ՝ ընկերվարութիւն, յետոյ՝ անիշխանականութիւն, ապա եսապաշտութիւն, Աստուած, սատանայ, անբարոյականութիւն...

Ա՜խ, որքա՜ն այս ամենը հին է։ Այսպէս է եղել միշտ, երբ գեղեցիկը՝ լռել, քաշվել է, և թագաւորել է սանձարձակ բնազդների յաղթանակը։ Դրանք ժողովրդական կեանքի անորոշ նոր ձգտումների կողմից հրապարակ հանված ճգնաժամերի շրջաններն են եղել։ Այդ ժամանակներում հանգչում է եռանդը, լռում է քննադատական միտքը և սկսվում է շաղանցը, տատանումը, հասարակականութեան ամենապարզ սկզբունքների միմեանց ոչնչացնող հայեացքների ամենավայրենի մղձաւանջը։

Մարդիկ դէմ են առնում պատին, կանգնում են կախ ընկած ձեռներով և չը գործող ուղեղով։ Եւ մտածողութեան բոլոր ոյժը, ստեղծագործող կամքի բոլոր տրոփը ուղղվում է դէպի ներս։ Ծայր է տալիս յոռետեսութիւնը։ Առողջ տրամաբանութեան տեղը՝ բռնում է հիւանդոտ ցնորականութիւնը։ Գիտութիւնն ու գիտակցութիւնը փոխարինվում են կրօնական, ընկերական, բնազանցական անկերպարան միստիկականութեամբ։ Փոխանակ խանդավառօրէն հաղորդակցելու անմահ բռնավաստակ գաղափարներին, թոյլ կերպով նշուլում է զգայնական ձգտողութիւն դէպի ժողովուրդը, դէպի նրա հոգու այն կողմերը, որոնք սղմվում են գետնին և հնարաւորութիւն չեն տալիս մարդկային հպարտ էութեանը բարձր աճելու։ Տեսական միտքը իր իրագործման ճամբաների որոնումների մէջ անօգնականօրէն գալարում է աշխարհահայեցութիւնից աշխարհատեսութիւն, ագահօրէն փնտռում է դադար որևէ համակերպչութեան վրա, ներբողում է յուսահատութիւնը, նիրհում է դաղտնատեսութեան անուրջներում։

Խտանում է խեղդիչ մթնոլորտը։ Կարծես անհետանում է ամօթը, յուզումը՝ այն ամենը, ինչ որ փրկում է հանրակեցութիւնը քայքայումից ու տարրալուծումից։ Վերում, վարում՝ ամենուրեք կենտրոնական տեղը բացարձակ կերպով տրվում է կեղտոտ անասնական դրդումներին։ Սկսվում է պատանների ջղաձգային հապշտապ խլրտոցը. գողութիւնը, թալանը, յափշտակութիւնը, բռնութիւնը ծաղկում են յիմարութեան հասած չափերով։ Եւ կեանքը դաժանօրէն լուծում է իր վրէժը մարդկային ընկերականութեան տարրական հիմունքները կոխոտելու համար։ Մոլեգնում են ինքնասպանութիւնները։ Վերջ են դնում իրանց կեանքին ջահէլներն ու ահէլները, կուշտերն ու քաղցածները, անձնական աջողութեան ճամբի վրա կանգնածներն ու կեանքից դուրս շպրտուածները, մի խօսքով և՛ դառնութեան երկար ճամբան անցածները, և առաջին իսկ թեթև անաջողութեան պատահածները։ Մնայլ համաճարակով բռնված՝ երեխաները՝ ժպիտն երեսներին՝ ընդունում են թոյնը...

Զարհուրելի պատկեր...

Այս բոլոր ֆորմուլաների տակ դրեցէք ներկայիս խոշոր նկարները և դուք կը ստանաք այժմէականութեան բանալին։ Ահա Ալեքսանդր Բլոկի խաւար անմեկնելի զօրավոր կոչը դէպի ժողովուրդը։ Ահա Մերեժկովսկիի միստիկականութիւնը, մտքերի արշաւը, տրամադրութեան ոստիւնները և այլն և այլն։

Այժմ բաց արէք ութսունական թուերի գրականութիւնը և դուք կը պատահէք տառացի կերպով միևնոյնին, թերևս ոչ այնպիսի ցայտուն արտայայտութիւնների մէջ, քանի որ այն գրականութեան վզի օղակն աւելի սեղմ էր։ Բայց բանը դրա մէջ չէ։ Բանը երևոյթների կրկնվելու մէջն է, սրա անդառնալի օրինաչափութեան մէջ է։ Եւ երբ լսում ես, թէ ինչպէս ժամանակակից մեծ-պասային փիլիսոփաները Ամերիկա են գտնում, իրանց մի-մի Կոլումբոս են երևակայում և ուրիշներին էլ հաւատացնում են, թէ իրանք առաջնորդում են նոր ճամբաներով, ձանձրոյթն ու թախիծը համակում են քեզ։ Նրանք չեն իմանում, որ կրկնում են դէպի լոյսը տանող դռների վրա դրված կղպանքների դեր խաղացող արդէն մի անգամ հնչված, անզօր, մեռելածին խօսքեր։ Եւ կրկնում են այդ խօսքերը, հաւատացած՝

սականներ: Համարեա թէ բացակայում էին պետական միջնակարգ դպրոցների աշակերտ-աշակերտուհիները, որոնց թիւը այնքան էլ փոքր չէ տեղս: Հանդէսը անցաւ ընդհանուր առմամբ աջող: Շնորհակալութեան արժանի են ձեռնարկողները:

Մուտքը ձրի էր: Ժամը 2-ին հանդիսականները հեռացան ուրախ տրամադրութեան տակ: Թափառական

ՅՕԳՈՒՏ ԱԴԱՆԱՅԻՆԵՐԻ

Նախորդ հաշուով («Մշակ» № 92) ունէինք 596 ր. 55 կ.: Այնուհետև ստացանք 1) Բագուից, Սարգիս Տէր-Յակոբեանից, հանգանակած, 54 ր. 37 կ. (նուիրել են Ն. Աւետեան 20 ր., Եա. Կրէյնին 19 ր. 93 կ., Ս. Տէր-Յակոբեան և Եա. Կրէյնին 2 ական ր., կովկ. Ընկ. Դեպոտ. Մթերքների, Ս. Հախումեան, Մ. Գալին, Քոչարեան, Նազարեան 1-ական ր., X. X. 1 ր. 24 կ., Տ. Յարութիւնեան 70 կ., Ա. Րօզինով, Վ. Ֆիչ. Դուրգով, Ծատուրեան, Տ. Թումանեան, Տ. Աթաբէկեան և Տ. Իւզբաշեան 50-ական կ.): 2) Դուշակից, Առաքել Խուբլարեանից, Յ. Խօջամիրեանի հրատարակած «Վանգոյժ» գրքի վաճառումից՝ 3 ր. 75 կ.: Գումարն է 58 ր. 12 կ.: Ուրեմն ընդամենը ունենք 654 ր. 67 կ.:

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

✦ Երէկ, մայիսի 14-ին, Նոցին Մեծութիւններ Կայսրի և Կայսրուհու թագադրութեան օրը, Ալէքսանդրօ-Նէվսկի զինուորական տաճարում Վրաստանի էկզարխը պատարագ մատուցեց, որից յետոյ կատարվեց գոհաբանական մաղթանք, որի ժամանակ Արսէնալի սարից արձակվեցին 21 թնդանօթ: Պատարագին և մաղթանքին ներկայ էին Թիֆլիսի բոլոր զինուորական և քաղաքացիական հաստատութիւնների ներկայացուցիչները, որոնց մէջ էին նաև Կովկասի Փոխարքայի երկու օգնականները: Մաղթանքներ կատարեցին նաև միւս ազգութիւնները՝ իւրաքանչիւրը իր եկեղեցում կամ աղօթատանը: Այդ օրը կրթական հաստատութիւններում պարապմունքներ չը կային: Քաղաքը ցերեկով զարդարված էր դրօշակներով և թղթէ գունաւոր լապտերներով, իսկ երեկոյեան լուսավառութիւն կար:

✦ Վերջին օրերս երեկոյեան ժամի 9—10-ի մօտերը Հալլէյ գիսաւորը որոշ կերպով տեսանելի է երկնքի վրա արևմուտքում: Թիֆլիսում ամսի 13-ին նա երևաց շատ պայծառ կերպով:

✦ Երէկ երեկոյեան ժամը $5^1/_2$-ին Թիֆլիսում տեղաց յորդ անձրև, տեղ-տեղ կարկտախառն, որ առաջացրեց հեղեղ քաղաքի փողոցներում:

✦ Կովկասեան Տնայնագործական Կոմիտէտը իր վերջին նիստում որոշեց առանձին զարկ տալ կովկասեան նկարների հաւաքման գործին թէ գործագործութեան և թէ ուրիշ հիւսուածքների համար:

✦ Կիրակի, մայիսի 15-ին, Զուբալովեան Ժողովրդական Տանը հայկական սեկցիան կը ներկայացնէ Մարկ Տուէնի «Ինչպէս դարձաւ նա խմբագիր» և Յարութիւն Թումանեանի «Ալք» նոր պիէսը. նաև կը լինի համերգային բաժին: Ներկայացումը հետաքրքրական է պիէսների նորութեամբ, որոնք առաջին անգամն են բեմ հանվում: «Ալք» պիէսի նիւթը առնված է ժողովրդական կեանքից:

✦ Թիֆլիսի քաղաքային վարչութեան յանձնարարութեամբ հրապարակ դուրս եկող աւտոմոբիլների պիտանութիւնը քննելու գործը կատարելու է տեխնիկ Օհանջանեանը:

✦ Մայիսի 19-ին Կովկասեան Բժշկական Ընկերութեան շինութեան մէջ տեղի կունենայ Կովկասի կանանց միութեան ընդհանուր ժողովը նոր վարչական մարմին ընտրելու համար:

✦ Թիֆլիսի նահանգապետի թոյլտուութեամբ մայիսի 21-ին մի զբօսանք կը լինի Արքունական թատրոնում յօգուտ «Կոպէկ» ընկերութեան:

✦ Նոյն օրը ժողովարանի նախկին ամառային շինութեան մէջ տեղի կունենայ զբօսանք տ. Վէրմիշեանի կար և ձևի դըպրոցի օգտին:

✦ Աբաստումանից վերադարձաւ այն մասնաժողովը, որ որոշելու էր թոքախտաւորների սանատորիայի տեղը: Մասնաժողովը զեկուցում կը տայ ընդհանուր ժողովում:

ՈՍՏԻԿԱՆԱԿԱՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

✦ Մայիսի 12 ին, երեկոյեան ժամը 8-ին, Մազաթեան գիւղում Գանձակի նահանգի բնակիչ Մկրտիչ Տէր-Մկրտչեանի և նրա աներորդի թիֆլիսեցի Բագ. Մելիք-Խուդավերդեանի միջև ընտանեկան հաշիւներից վէճ ծագեց, որ յետոյ փոխվեց ծեծ ու ջարդի: Կռւողների մօտ վազեց ոստիկանը, որ առաջարկեց վերջ տալ կռւին: Այն ժամանակ Տէր-Մկրտչեանը բռունցքով զարկեց ոստիկանի գլխին և շշմեցրեց նրան, իսկ յետոյ երկու կռւողները վրա ընկան նրա վրա հրացանը խլելու նպատակով, նաև ծեծեցին կամօւվի տան դռնապան Սմիրնօվին: Օգնութեան եկած երկրորդ ոստիկանը հրացանի կոթով զարկեց Տէր-Մկրտչեանի գլխին և վիրաւորեց նրան, որին և տարան հիւանդանոց: Մելիք-Խուդավերդեանը ձերբակալվեց: Վիրաւորված ոստիկանին բժշկական օգնութիւն հասցնելուց յետոյ հիւանդանոցից տուն ուղարկեցին:

✦ Մայիսի 13-ին, Դեսիմենովսկայա հրապարակի վրա, № 29 տանը, յանկարծամահ եղաւ գիւղացի Կոնստանդին Աբխիպովը 22 տարեկան:

✦ Մայիսի 13-ին X քաղաքամասի ոստիկանութիւնը շուրջկալի ժամանակ ձերբակալեց 21 անգործ մարդու. IX քաղաքամասում ձերբակալվեցին 13 նոյն տեսակի մարդիկ:

ԳԻՏՈՒԹ., ԳՐԱԿԱՆ., ԳԵՂԱՐ.

ԹԱՏՐՈՆ ԵՒ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԻՒՆ

Իտալական օպերան Թիֆլիսում

Իտալական խումբը աջողութիւն ունեցաւ Թիֆլիսում:

Ներկայացումները այցելում են բաւական թւով յաճախորդներ:

Մի քանի օպերաներ, ինչպէս «Բալ-մասկարադ», կատարվում են շատ բաւարար կերպով:

Հինգշաբթի, մայիսի 13-ին խումբը ներկայացրեց Մէյերբերի «Հուգենոտներ» օպերան: Դա ծանր և դժուար կատարվող օպերաներից մէկն է և պահանջում է լուրջ և ուժեղ դերակատարների և զուգընթաց խորերի ներկայութիւն: Մի շրջիկ օպերային խմբի համար մատչելի չէ այն բոլորը, ինչ կարող է անել մշտական հաստատ օպերային խումբը: Ուստի և «Հուգենոտների» ներկայացումը թողեց համեմատաբար թոյլ տպաւորութիւն:

Երգիչներից աչքի էր ընկնում Բալբոնի, որ կատարում էր Րաուլի դերը: Նա երգում է խելացի, ճաշակով, իմաստալից արտաբերելով պարբերութիւնները, բայց չունի համապատասխան հարուստ շարժումներ, ուստի նրա դուէտը վերջին գործողութեան մէջ չը թողեց սպասված աջողութիւնը, մինչդեռ դուէտին մասնակցող երգչուհի Բատտալիօլի լրովին խաղի և շարժումների մի մարմնացումն էր: Երգչուհին Վալենտինայի դերում նաև երգում էր ճաշակով և զգացմունքով, իսկ ընդհանրապէս չը թողեց առաջնակարգ դերակատարի տըպաւորութիւն:

Մարսէյլի դեր կատարող Ջեսարի տպաւորիչ կերպով կատարեց պիֆ-պաֆը, արժանանալով ծափահարութիւնների:

Երաժշտական մասը թողնում է նպաստաւոր տպաւորութիւն: Սիրող

—

Շաբաթ օր, մայիսի 8 ին, Զուբալովեան Ժողովրդական Տանը հայկական սեկցիան ներկայացրեց Սումբատովի «Դաւաճանութիւն» 5 գործ. պիէսը: Թատրոնը ծայրէ ի ծայր լցրած հասարակութիւնը բուռն ծափերով վարձատրեց գլխաւոր դերակատարներին (տ. Մամուլեան, պ. Դաւիթխանեան, տ. Նոնիկեան-Գուլազեան և այլն): Ներկայացմանն այդ երեկոյ ներկայ էին պրոֆ. Մելիքով և քաղաքագլխի պաշտօնակատար Ա. Խատիսեան: Թէ հիւրերն և թէ հասարակութիւնը գոհ սրտով հեռացան թատրոնից:

—

Հինգշաբթի, մայիսի 13-ին, Զուբալովեան Ժողովրդական Տանը կայացաւ Երաժշտական Ընկերութեան դիրիժոր Պոլիկարպ Պետրովիչ Պալիևի բենեֆիսը: Նախ ներկայացվեց «Եվգէնիյ Օնեգին» օպերայից մի տեսարան և ապա «Տրավիատա» 4 գործ. օպերան: Թատրոնի սրահը ծայրէ ի ծայր լցրած հասարակութիւնը բուռն ծափերով վարձատրում էր դերակատարներին, որոնցից առանձնապէս աչքի էին ընկնում իրանց աջող երգով ու խաղով տ. Կոլոտովա, պ. պ. Գիէբով և Կոլոսով:

Դիրիժոր Պալիևին բազմիցս բեմ էին կանչում և բուռն ծափերի տարափի տակ մատուցում պսակներ և նուէրներ: Ժողովրդական Տանը գործող Երաժշտական Ընկերութեան կողմից կարդացվեց մի ուղերձ և մատուցվեց շքեղ ալբոմ դիրիժոր Պալիևին:

—

Մերվ, 9 մայիսի

Տեղիս ծխական երկսեռ դպրոցում կայացաւ ցերեկոյթ: Աշակերտները երգեցին մի քանի երգեր և կարդացին ոտանաւորներ աջող կերպով: Ուսուցիչները յայտնեցին՝ թէ աշակերտներն ու աշակերտուհիները մեծամասնօրէն փոխադրվեցին բարձր դասարաններ:

Հանդէսից յետոյ կայացաւ վիճակախաղ. դժբաղդաբար դահլիճը շատ փոքր էր. մի կողմից հասարակութեան անկանոն շարժվելը, միւս կողմից տաքութիւնը անտանելի դրութիւն էին ստեղծել հասարակութեան վերաբերմամբ:

Հանդէսը սկսվեց առ. ժամը 11-ին և վերջացաւ ժամը 2-ին: Վաղարշակ

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Խօթայ վանքի կալուածների առիթով

Թիֆլիս, 13 մայիսի

«Մշակի» № 101-ում Ար. Տ.-Աբր. Երևանից դարձեալ կրկնում է, որ Խօթայ վանքի կալուածները Ղարաբաղի թեմ. առաջնորդ. իրաւասութիւնից հանեն և տան Երևանի թեմին, միակ պատճառը՝ որ մօտ է Երևանին:

Խնդիրը մօտիկութեան և հեռաւորութեան մէջը չէ, այլ սկզբունքի եւ իրաւասութեան:

Անգլիայից շատ հեռու է Հնդկաստանը, Ֆրանսիայից Ալժիրը և այլն... Եթէ Ղարաբաղից հեռու է Խօթայ վանքը, անհրաժեշտ է, որ Ղարաբաղի թեմ. առաջնորդը վերահաստատէ Խօթայ վանքում վանահայրութիւն, միաբանութիւն, որպէսզի հսկեն անտառներին և այնտեղ մշտական բնակութիւն ունենայ մասնագէտ, բարեխիղճ անտառապետ հաստատ և բաւարար ռոճիկով:

Վերականգնելով Խօթայ վանքի վանահայրութիւնն ու միաբանութիւնը, հնարաւոր կը լինի այնտեղ բանալ մի մեծ ֆերմա իր գիւղատնտեսական դպրոցով: Նոյնը և Յակոբայ վանքում:

Խօթայ, Յակոբայ, Գանձասարի վանքերը կարող են խոզ, իւղ, պանիր մատակարարել ամբողջ Անդրկովկասին:

Եթէ Վենետիկի Մխիթարեանները կաթ են մատակարարում Վենետիկի կէսին, միթէ Խօթայ, Գանձասարի վանքերը իրանց անհուն բերքերը չեն կարող օրինաւոր շահագործել:

Հայ Գիւղատնտեսական Ընկերութիւնը կարող էր հսկայական քայլեր անել այս մեր դիւթական աշխարհում:

Տ. Նազարեան

—

Շուշի, 10 մայիսի

«Մշակի» № 93-ում և «Սուրհանդակի» № 100-ում Շուշուց ուղարկված մի հեռագրի տակ ի միջի այլոց ստորագրված է «Տէր-Մինասեան»: Թիւրիմացութիւնների տեղիք չը տալու համար շտապում եմ յայտնել, որ այդ անձնաւորութիւնը ես չեմ և աւելացնում եմ, որ Բենիկ վարդապետի Շուշում լինել չը լինելու հարցը ինձ չէ հետաքրքրում:

Գեղէոն Տէր-Մինասեան

ՄԵՍՐՈՊ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍԸ ՇՈՒՇՈՒՄ

(Նամակ խմբագրութեան)

Մայիսի 2-ին, կիրակի, առաւօտեան ժամը 9-ից հայ ժողովուրդը դիմում է ինքնավարութեան շէնքը, որտեղից՝ ժողովվելով մի քանի հարիւր հոգի՝ ուղևորվեց դէպի առաջնորդարան, ճանապարհին մի առանձին ուշադրութիւն գրաւելով ամեն կողմից, որքան կարելի է շուտ լսելու նոր եկած Մեսրոպ եպիսկոպոսի բացատրութիւնը Բենիկ վարդապետին անակնկալ և շտապափոյթ յետ կանչելու նկատմամբ: Ժողովրդի առաջնակարգ մասը հասնելով առաջնորդարան՝ պահանջեց, որ եպիսկոպոսը դուրս գայ ընդարձակ բակը: Այդպէս էլ կատարվեց: Եպիսկոպոսը իջնելով բակը՝ բարձրացաւ քարէ սանդուղքը, իսկ ահագին բազմութիւնը կանգնեց լայն բակում: Րօպէն յուզիչ էր և տպաւորիչ...

Ապա ժողովրդի միջից խօսողները բարձրացան քարէ սանդուղքի աստիճանների վրա, կանգնեցին և սկսեցին ժողովրդի զգացմունքներն արտայայտել:

Առաջ անցաւ մէկը մօտաւորապէս հետևեալ խօսքերով. «Սրբազան, ժողովուրդը վըրդովված է այն ազեղ վարմունքից, որ թոյլ տուեց Էջմիածինը զատկական տօներին՝ յետ կանչելով Բենիկ վարդապետին: Այդ վրդովմունքը նա արտայայտեց հեռագիրներով: Մենք դիմում ենք ձեզ՝ ինչպէս Կաթողիկոսի ներկայացուցչի, սինօդի անդամի և դիւանի անդամի ու խնդրում ենք բացատրութիւն տալ, թէ ինչո՞ւ յետ կանչեցիք Բենիկ վարդապետին, ինչո՞ւ դառնացրիք մեր զատկական տօներն և անուշադիր թողեցիք ժողովրդի դիմումները: Մենք դիմում ենք ձեզ, որովհետև դուք մօտ մասնակցութիւն էք ունեցել բոլոր այդ վճիռներին»:

Մեսրոպ եպիսկոպոսը պատասխանեց մօտաւորապէս հետևեալը. «Բենիկ վարդապետը յետ է կանչվել հետևեալ պատճառներով. 1) նա բողոքել է Պոլսի հայ եկեղեցիներում կատարված միտինգների դէմ և զանազան ակնարկներով վիրաւորել է պատրիարքին, 2) արձակել է վանքապատկան կալուածների կառավարչին առանց սինօդի թոյլտուութեան և 3) չէ կատարել սինօդի հրամանը՝ վճարել կալուածների տէրունական հարկ 12,000 րուբլին, որը եթէ նոյնիսկ չը կար՝ նա պարտաւոր էր պարտք անել և տալ»:

Ժողովրդականներից մէկը, մանրամասն հերքելով այդ պատճառաբանված մեղադրական կէտերը, ասում էր. «Միտինգների դէմ պարտաւոր է բողոքել ամեն մի քրիստոնեայ անձն, ով ճանաչում է այդ եկեղեցիները ինչպէս սրբավայրեր և տուն աղօթից: Պարտաւոր էին բողոքելու Դուրեան պատրիարքի դէմ հայ. լուս. եկեղեցու բոլոր հոգևորականները, և եթէ մեր քաղաքի հոգևորականները Բենիկ վարդապետի հետ չը բողոքէին այդ սրբապղծութեան դէմ, մենք դրանցից երես կը դարձնէինք և կը համարէինք կեղծ և անարժան հոգևորականներ:

«Բենիկը վարդապետը արձակել է կալուածների կառավարչին՝ համաձայն նրա պայմանագրութեան և նրա անարժանաւորութեան մասին հաղորդել է սինօդին, այն անարժանաւորութեան մասին, որ երևան կը գայ մօտ ապագայում, երբ ժողովրդից ընտրված մարդկանց և Բենիկ վարդապետի ներկայութեամբ քննութիւն կը կատարվի:

«Սինօդը հրամայել է կօնսիստօրիային վճարել հարկ 12 հազար րուբլի, մինչդեռ դրամարկղում եղել է 3000 րուբլի. հարց է ծագում, թէ որտեղից պէտք է պարտք անէր և տար, որի պատճառով կօնսիստօրիան պատասխանել է, թէ չունի հնարաւորութիւն վճարելու այդքան հարկերը: Սրբազան, եթէ Բենիկ վարդապետին յետ պահանջելու պատճառները եղել են ձեր հաղորդածները, արդէն հերքվեցին, ուստի ասում ենք, որ այդ պատճառները յարգելի պատճառներ չեն, ուրեմն անտեղի է յետ պահանջել հայր սուրբին, և այստեղ, ինչպէս երևում է, կայ մի ինչ-որ գաղտնի պատճառ... և մենք, Շուշու ժողովուրդս, վիրաւորված ենք, այո, խիստ վիրաւորված, որ չեն յարգվել և չեն յարգվում մեր բազմաթիւ հեռագիրներով և խնդիրներով արած դիմումները՝ թողնելու Բենիկ վարդապետին իր պաշտօնում: Հազիւ հազ քաղաքս գտել էր մի արժանաւոր հոգևորական իր կոչման բարձրութեան վրա կանգնած, որ արժանի է վարդապետի կոչման, որը կարճ ժամանակում դարձրեց և դարձնում էր սառած ժողովրդիս դէպի եկեղեցին, իր խոր իմաստալից և հոգեգրաւ քարոզներով աւետարանական հողի վրա: Բենիկ վարդապետն էր, որ տեղիս գաւառապետ հանգուցեալ Լակատօշի թաղման հանդիսում իր ազդու դամբանակով ռուսերէն լեզուով մխիթարեց նրա ընտանիքին և անտհասանելի կերպով, սիրոյ շաղկապով կապեց քաղաքիս բնակիչներին՝ ռուս, հայ և թուրք իրար հետ, որոնք դարձան ու նայեցին միմեանց իսկապէս մարդասիրական ոգով: Հայրապետը ուրախ պիտի լինէր, որ ունի մի ժողովուրդ, որը սիրում է եկեղեցին, կրօնը, և ունի գոնէ մի արժանաւոր վարդապետ: Որովհետև մեր լուսաւորչական ազգի բարձր հոգևորականները չեն նատարում իրանց վարդապետական միսիան, մենք ժողովուրդս առանց հովւի ենք և այսպիսով կը ցրվենք, եթէ մեր դրութիւնն այսպէս շարունակվի»:

Խօսողը հարցրեց Մեսրոպ եպիսկոպոսին, այս բոլորից յետոյ, թէ սինօդը ինչպէս է վարվել Բենիկ վարդապետի և ժողովրդիս հետ: Սրբազանը խոստովանվեց, թէ իսկապէս սինօդը գէշ է վարվել: «Վերջացնելով խօսքս, յայտնում եմ ձեզ ժողովրդի վերջին ցանկութիւնը, որ դուք Էջմիածին գնալուց յայտնէք Վեհափառին այն բոլորը, ինչպէս տեսաք յուզված ժողովրդին այստեղ և ինչ լսեցիք նրանից»:

Առաջ է գալիս երրորդը.—«Լուսաւորչական հայոց եկեղեցին իր գոյութեան օրից սկսած ընտիր հայ հոգևորականների և աշխարհականների արիւնով է պաշտպանվել և սերնդից սերունդ անցնելով՝ իբրև աւանդ՝ հասել է մեզ: Դարեր շարունակ նրա ընտիր պաշտօնեաների գլխաւոր դերը եղել է թէ իրանց կեանքի օրինակով, թէ կենդանի խօսքով ներշնչել ժողովրդին քրիստոնէական հաւատ, սէր և հաւատարութիւն, որի հանրօգուտ զգացմունքներն այժմ մեր սրտից զգալի կերպով բացակայում են:

«Զը կան այժմ ժողովրդի սրտի այդ բարոյական աւերակները վերաշինող հոգևոր հայրեր, իսկ Էջմիածնի միաբան և մասնաւոր պաշտօնատեղ արդի հոգևոր հայրերից շատերը ժամանակ չունեն այդ մասին մտածելու, որովհետև նրանք անձնական «ես»-ով, նախանձով և զանազան սոր միտումներով են բռնված: Հէնց այդ

որ հալածում են խաւարը, որ կոյրերին հայթայթում են արտակարգ միջոցներ կուրութիւնից բժշկվելու համար: Նրանց շուրջը շարունակվում և զօրանում է ակիւռենի աշխատանքը մի անիւի մէջ, որի հօրիզօնը նեղ և անձուկ շրջանակից դէնը չէ անցնում: Նրանց թւում է, թէ աշխարհ են ներշնչում, և չեն նկատում, որ հաստատում են նոյն անխնդում դրութիւնը:

Եւ ժամանակակից գրականութիւնը, իբր թէ կանգնած մեկուսի քաղաքչութիւնից, շարունակում է իր քայքայիչ աշխատանքը: Նա սպանում է կեանքը, դէպի սրա ուրախութիւնը, տենչը, ձգտումը դէպի նա, դէպի պերճանքը նրա խոստումների: Նա ակամայ վերընդունում է իրականութիւնն ինչպէս մահաբեր մի նիւթ և իր մէջ վերամշակելով՝ դարձնում է վարակելու էլ աւելի զօրաւոր հրապուրիչ պատկերներ: Այո, ամբողջ այժմէութիւնը, այնքան տխուր և արիւնացայտ, անցնելով գեղարուեստի ստեղծագործութեան միջով, վե ր է ածվում միակողմանի ճնշիչ տրամադրութիւնների, որոնք և խտացնում են յոռետեսութիւնը, կամազրկութիւնը, անյուսութիւնը:

Գ. Ի. Ուսպէնսկիի խօսքով ասելով այս «հոգու անապատի մէջ» կայ մի ծաղկափթիթ, մի գրաւիչ ովասիս, որ խօսում է շուքի, ձայների, պտուղների, խոնաւուտի մասին:

Դա՝ Մակսիմ Գորկին է: Ես լսում եմ նրա հոգեշունչ և սրբազան նախազգացումներով յուզված ձայնը և իմ մէջ աճում է վստահութիւնս, ամրանում է գիտակցութիւնս: Նա չէ ենթարկվել հոգեհանգըստային նուագների մահաբոյր ներգործութիւններին: Նա մնացել է ինքն իրան: Նա մենակ է և իր մենակութեան մէջ կայ վեհութիւն ու գեղեցկութիւն: Սոսկումի անկեղծ թէ նենգ ճչոցների ներքոյ, յոգնած սրտերի ամենազգայուն թելերի վրա թեթևակշիռ նուագումների ժամերին, խորախորհուրդ և զարհուրելի նիւթերի—սիրոյ և մահվան—շուրջը կատարված ճանճրացուցիչ շատախօսութիւնների շրջանում՝ նա շարունակում է երազել հուժկու ժողովրդի և սրա մաքուր մտայնութիւնների մասին: Նա սպասում է: Երբևիցէ այս ժողովուրդը կասի իր նշանաւոր, կարեւոր խօսքը, և այս խօսքը կը հանդիսանայ մի ահազանգ մութ ու ցուրտ գիշեր՝ մոլորված ճամբորդների համար: Ասում են, որ Գորկին կորցրել է կապն իր հայրենիքի հետ. մեկուսի սրա ընտանի ապրումներից՝ չէ զգում սրա երակի զարկերը: Ուրեմն մի՞թէ պատճառը, որ նա թարմ է, կայտառ է և կանչում է դէպի բարձունքները: Ա՞յդ է պատճառը, որ նրա կուրծքը շնչում է լայն, հայեացքները սևեռված են դէպի լուսաճաճանչ հեռուները: Ո՞վ է այդպէս ասում. ո՛, որքան շատ ենք մենք՝ դուրսեցի թափառականներս մեր երկրում, մենք՝ օտարականներս մեր իսկ հայրենի դաշտերում: Բայց և վերջապէս միթէ կարելի՞ է կորցնել հայրենիքն այն պատճառով, որ ֆիզիքապէս հեռու է նրանից. միթէ կարելի՞ է մոռանալ մօրը, նրա շունչը, նայուածքը, ձայնը, նրա տառապանքն ու թրթռանքը:

Ով սիրում է, նա և գիտակցում է, հասկանում է և տանջվում է: Բայց թէ որքա՜ն քնքշօրէն, որքա՜ն ակնածօրէն սիրում է Գորկին, այդ նա ցոյց է տուել իր «Մայր» վիպասնութեամբ, ուր երևան է հանել, թէ ինչ զարմանալի կերպով գիտէ թափանցել կնոջ ահագին, բարդ, յար ալեծուփ և դէպի հազիւ ըմբռնելի գրգիռները զգայուն հոգու խորքերը: Այս այն միջոցին, երբ չէին իմանում, թէ դեռ ո՛ր կողմից մերկացնեն կնոջը, խայտառակեն նրան, ստորացնեն, վիրաւորեն մեր հրճուանքի, մեր ներշնչումների, մեր մաքրագործման այդ աղբիւրին: Այդ իսկ միջոցին Գորկին մեղմիկ ու քնքշիկ, գրեթէ աղերսագին պատմում էր մեզ վէպը կնոջ սրբազան տառապանքների և սրտաշարժ տենչանքների: Նա ինքը լսեց և մեզ հաղորդեց նրա՝ կնոջ՝ կարիքի գործ ստրկութեան տակ ճնշուածութեան, մոռացութեան և հանապազօրեայ կտոր հացի հոգացողութեան միջից դէպի երկինք վեր ուղղված ձայնը:

Եւ Գորկիի գրչի տակից յարութիւն առան առաքելական աւանդութիւնները մեր գրականութեան, մեր պարծանքի, մեր հոգևոր հարստութեան գանձարանի:

Մենք շտապեցինք թաղելու նրա տաղանդը: Նրա շնորհների անժամանակ յուղարկաւորութեան դամբանականների մէջ լըսվում էին ինչ-որ բանակռւային նօթեր: Կարծես թէ մէկը տօնում էր յաղթանակը «վրէժի ու թախիծի» երգերի դէմ:

Գորկին իր «Городокъ Окуровый» երկով ցոյց տուեց, թէ որքան թարմ են նրա ներկերը, որքան անդրիագործական են նրա ծեփերը և որպիսի վարպետն է մեծ կտաւների: Բայց ես չեմ կամենում խօսել նրա վերջին երկերի գեղարուեստական կողմերի մասին: Ինձ գրաւում է նա ինքն ըստ ինքեան: Յիշեցէք յաղթանակը ամեն տեսակ «պրօբլէմների», ոճերի, բոլոր այն պատահական, վաղանցուկ քմահաճոյքը լիայագուրդ մօդայի, որոնք կլանել էին բոլորատեսակ շահերը, բռնել էին ամբողջ բեմն ու իրանց համագումարում երևում էին ինչ-որ արդարև էական ու անհրաժեշտ: Յիշեցէք, որ գրեթէ լիակատար կերպով մոռացվել էր Գորկին: Յիշեցէք, որ խորշում էին նրա գաղափարներից: Հեգնում էին նրա ձգտումները: Բուռն անտարբերութեան էին տուած նրա ներքին կեանքը: Եւ դուք կը հասկանաք մեծութիւնը այն բանի, ինչ որ դարձրել է նրան իր առանձնութեան մէջ հզօր, հպարտ ու ուժեղ:

Ես մտաբերում եմ մի ուրիշ գեղեցիկ պատկեր. դա՝ Ն. Կ. Միխայլովսկիինն է: Այն պահին, ութսունական թւերին, նոյնպէս է որ շատ տագնապի, է որ յափրացած ինքնագոհութեան մէջ ամենքը փախուստ էին տալիս խոցոտված իրականութիւնից, թաղչում էին մանրիկ գործերի տակ, խորասուզվում էին ինքնակատարելագործման մէջ, անձնատուր էին լինում դատարկ միստիկականութեան, շտապով երես էին դարձնում երբեմնի հրապոյրներից: Մենակ նա մնաց իր բարձր դիրքում, մի թիզ անգամ չը զիջանելով կատակի տեղապատութեանը: Ներդաշնակ չքնաղութեամբ նրա մէջ լծորդվել էին փայլուն մաքի արգասիքը, զգայուն սրտի կոչը և համոզմունքի անընկճելի արիութիւնը: Այսպիսի բնաւորութիւն դիմագծելու համար խնդիր չը կայ թէ ինչի մէջ էր հանդէս գալիս անձնաւորութիւնը՝ գրված խօսքերի՞, բանաւորի՞ թէ՞ գործառնութեան մէջ. կարևորը հիմնաչափն էր աշխարհահայեացքների, պայծառութիւնը հօրիզօնների և խորութիւնը աշխարհազգացումների:

Նոյն ամբողջացած ոճի մէջ է և Գորկիի բնաւորութիւնը: Հասկանում էք, թէ որտեղից է քաղում իր ոյժերը, իր կենսաթրթիռ խնդամտութիւնը, իր կամքը դէպի կեանքը: Նոյն կեանքից իրանից. նրա այն հողից, ուր ծծվում է վաստակաթոր քրտինքը և քաղցի ու զրկանքի արտասուքը: Ինչպէս այնտեղ մնում է անփոփոխ ամենամաքրող, ազնիւ աշխատանքը, այս բարութեամբ համակողը նրա տենչանքների, ներշնչող լիալրութիւնը նրա ուխտերի, անխուսափելիութիւնը նրա յաղթանակների, այնպէս և մի անգամ ընդմիշտ այդ կեանքի հետ նշանախօսված հոգու մէջ, նրա ճիգ ու ջանքերի հետ՝ անփոփոխ անշեղ պէտք է հնչի գալիք լուսապսակ օրվայ երգը: Պէտք է հզօրապէս կոչէ դէպի ցնծագին ստեղծագործութիւն:

Vivos voco! կենսունակներին կանչում եմ,—ասում է Գորկին:

Եւ կենսունակ կեանքը պատասխանում է:

(«Запр. Жиз.») Թարգմ. Մ. ա.-ք. Մ.

նորեր հայերի անփութութեան հետևանքն է. թէ քանի տարի է Ղարաբաղի հայութիւնն սրտում անպատուութիւնը տեսնում է, ու եւս հօգևոր և հոգևորական մի ամբողջ կամերտի ապաշխարութեան, բայց այդ բոլոր դրամները դեռևս ի՛նչ նպատակի են ծառայում։

«Մամուլոմերի խոսքը դառնում են այսօր մեր այստեղ ժողովոյ հետևեալ նամակագրութեան վրա։

«Ղարաբաղի կոնսիստորիայի նախագահ Բենիկ վարդապետը իր երկամեայ պաշտօնավարութեան կարճ միջոցում կրկնակի յաջողել է...

«Եթէ, անմիտ էք դուք, մի ժողովուրդ...

[illegible]

...բանութիւնը հալածում է նրան, և այս օյինը խաղացիք»։

Իսկ երբ ժողովուրդը սկզբում թափվել էր առաջնորդական սենեակները, դեռ սըրբազանը բակը չեկած, այդտեղ մի ծերունի արտասուչ ու լքված ասում է հետևեալ խօսքերը. «Ասացէք տեսնամ. Բենիկ վարդապետը հի՞նչ ա արալ, որ այստեղից տաբաք։ Նրանից լաւ մարդ կը լինի՞։ Համ էլ կատրոժնիկը, որ կատրոժնիկ ա, տէրութիւնը հինգ կամ տասը օր ժամանակ ա տալիս և ասում ա՝ «պատրաստվիր, որ դուրս գաս»։ Բայամ դա հի՞նչ պէն ար փըռնչալ, որ էն էլ Զատիկ օրը հեռագիր էք տամ թէ՝ այս րօպէին դուրս եկ և եկ Էջմիածին։ Համօթ ա, շատ համօթ։ Դրան որ տանում էք, բա այստեղ ո՞վ պիտի կառավարի։ Մնացածներն ինձ նման և քեզ նման են»։

Սրբազանը առաջարկեց ժողովրդին իր մէջից երեք հոգի ընտրել, որոնք Ներսէսի կը լինեն իր ընտրելների Բենիկ վարդապետի համար առաջինը ժողովրդի մէջ ասված...

[illegible]

...ներքաշված.

Բենիկ վարդապետի յետ կանչված օրից յուզված, խռոված և լարված է ժողովուրդը և հետզհետէ զանազան հակասութիւններ ու լուրեր էլ լսելով՝ աւելի է յուզվում, գրգռվում և զայրանում։ Օրվայ խօսակցութեան նիւթն ու գրաւմունքը Բենիկ վարդապետն ու նրա արձակման խնդիրն է։

Այստեղ միայն մի երևոյթ է մեզ ապշեցնում ու զարմացնում, որ Էջմիածինը այսքան աղաղակներ, խնդիրներ և դիմումներ լսելով ու տեսնելով՝ լուռ ու անտարբեր է։

Երևի ամենայն հաւանութեամբ կարելի է ասել, թէ աւելի աչքի ընկնող յուսահատեցուցիչ և ուշագրաւ հետևանքների է սպասում։ 97 ստորագրութիւն

ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՊԵՏԵՐ. ՀԵՌ. ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԻՑ

13 մայիսի

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Ծանուցվում են խօլերայից երկիւղալի—Եկատերինօսլաւ և Կիէվ, Եկատերինօսլաւի, Ալէքսանդրովի, Վերխնեդնէպրի, Մարիուպօլի, Նովոմոսկովի, Օլավեանօսերբսկի, Ստարօբէլսկի, Լենքօրանի գաւառները. խօլերայից վտանգաւոր—Կիէվի, Պօլտավայի և Բագուի նահանգները. ժանտախտից երկիւղալի—Ծէրդան և Կարմիր ծովի արաբական ափը։

ՎԱՐՇԱՎԱ։ Րօզէնբերգի երկաթեղէնի խանութում ուժեղ պայթումից վիրաւորվեցին 3 անցորդներ, ջարդվեցին 8 մեծ տների պատուհաններ։ Ամբողջ գիշեր դատական իշխանութիւնը պարզում էր պայթումի պատճառները։

ՔԻՇԻՆԵՎ։ Նահանգական դատարանը 22 պարսիկների դատապարտեց բոլոր իրաւունքներից զրկման և 2 տարով բանտարկութեան՝ Բեսսարաբիայում 10 տարուց աւելի քահանաների դիմակով ազգաբնակութիւնից խոշոր գումարներ շորթելու պատճառով, իբր Տիրոջ գերեզմանի մատուռի համար։

ՏԱՆԺԵՐ։ Մուլայ-Հաֆիզը 10 մարօկկացի պաշտօնեայ նշանակեց Մախզէնի պարտքեր որոշող մասնաժողովի աշխատանքներին մասնակցելու համար։

ՏՕԿԻՕ։ Եապօնական կառավարութիւնը համաձայնից ռուսաց կառավարութեանը յանձնել պատերազմում ընկած ռուսների բոլոր գերեզմանները։

ՕԴԵՍՍԱ։ Առ. ժ. $8^1/_2$-ին եկաւ րումինական գինւորական պատգամաւորութիւնը գեներալ Վարտիադիի առաջնորդութեամբ։ Կայարանում դիմաւորեցին պաշտօնական անձինք։ Բարի գալուստ մաղթեց գեներալ Զարուբաէվը։

Խմբագիր՝ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Հրատարակիչներ՝ Ա. ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Յ. ՏԷՐ-ՄԱՐԿՈՍԵԱՆ
Հ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՄԵԴԻՑԻՆԱՅԻ
ՖԵԼԴՇԵՐ-ՄԱՍՍԱԺԻՍՏ
Ա. Գ. ԵՍԱՅԵԱՆ

Բժիշկների որոշմամբ կատարում է կաշուի տակ սրսկումներ, լուացումներ (спринцов.), վէրքի փաթաթումն, դեղերի քսումն (втиpanie) նայև։ Էլեքտրականութիւն բէվմատիզմի, պարալիչի, սեռական անկարողութեան և թուլութեան դէմ։ Մասսաժ էլեքտրական գործիքով և ձեռքով. մասնաւոր և ընդհանուր մասսաժ։ Բժշկական մարմնամարզութիւն, ծաղկահատութիւն։ Օտարերկրեայ հիւանդներին ցոյց է տալիս մասնագէտ հմուտ բժիշկներ։ Խորհուրդը 50 կօպ.։ Ընդունելութիւնը՝ կանանց—3—$3^1/_2$ ժ., տղամարդանց—$3^1/_2$—$4^1/_2$ ժ.։ Семеновская ул., № 9.
(կ. հ.) 77. 50—30

Դեպօ էլեքտր. եւ կէրօսինային լամպաների, պատառաների եւ կահ-կարասիքի

Ե. Ա. ԾԱՏՈՒՐԵԱՆԻ

Թիֆլիս, Դվօրցօվայա փողոց։ Ֆիրման գոյութիւն ունի 1869 թւից։

Անմիջական յարաբերութեան մէջ լինելով ՊԱՍՏԱՌՆԵՐ (обои) արդիւնաբերող առաջնակարգ Ֆիրմաների հետ, ունենալով միաժամանակ քառասուն տարվայ փորձառութիւն յատկապէս պաստառներ վաճառելու գործում և լաւապէս խրացրած լինելով այդ մասը, կարելիութիւն ունենալով ամեն մի դէպքում ՄՐՑԵԼ պաստառներ ունեցող ուրիշ շատ Ֆաբրիկանտների եւ պահեստների հետ—առաջարկում ենք ամենալաւագոյն ՊԱՍՏԱՌՆԵՐ իր բոլոր պատկանելիքներով, ամեն տեսակ նորագոյն նկարներով, որոնք կարող են բաւականութիւն տալ թէ իրանց յատկութեան և թէ մրցութիւնից դուրս ունեցած գների կողմից պ. պ. գնողների պահանջներին ու ճաշակին։

Հասարակութեան, հիմնարկութիւնների և ընդհանրապէս օտար քաղաքների պ. պ. պատուիրողների յարմարութեան համար մենք պարբերաբար թողնում ենք նոր ստացված պաստառների նմուշների ալբոմ։ Ալբոմներն ուղարկվում են ըստ առաջին պահանջման։

ԴԵՊՕՅԻՆ ԿԻՑ ՄՇՏԱՊԷՍ ՈՒՆԵՆՔ

I. ՊԱՍՏԱՌՆԵՐ առաջնակարգ ֆաբրիկաների, ինչպէս արտասահմանեան՝ նոյնպէս և ռուսական, վերջին նորագոյն ամեն ձևի նկարներով։
II. ՀԱՇՒԵՑՈՅՑՆԵՐ էլեքտրականութեան համար, Բ է ր կ մ ա ն յայտնի ֆաբրիկայի, թոյլատրված չափսերի և կշիռների գլխաւոր պալատի կողմից։
III. «ՍԻՐԻՈՒՍ» ԼԱՄՊՕՉԿԱՆԵՐ էլեքտր. համար, որ ա ն տ ե ս ո ւ մ է 70% և որի միակ ներկայացուցիչը համարվում ենք մենք։
IV. ՄԵԾ ՔԱՆԱԿՈՒԹԻՒՆ էլեքտրական արմատուրների և նիւթեղէնների՝ սարքաւորելու համար։
V. ԿԵՐՕՍԻՆՕ-ԿԱԼԻԼԱՅԻՆ ԼԱՊՏԵՐՆԵՐ կատարելագործված սիստէմի՝ ինչպէս արտաքին, նոյնպէս և ներքին լուսաւորութեան համար։
VI. ԽՈՀԱՆՈՑ սպիրտի «ԻՓԱԿ»)
» կէրօսինի «ՉԷՄՊԻՕՆ») ԳԻՐՁԳՕՐՆ յայտնի ֆաբրիկայի։
VII. ՊԱՀԵՍՏ վիէննական կահ-կարասիքի։

Ընդունվում են պատուէրներ էլեքտրական գծեր անցկացնելու և էլեքտր. լուսաւորութեան վերաբերեալ սարքաւորումն մտցնելու բնակարաններում, խանութներում, հիմնարկութիւններում, գործարաններում և այլն։ ՕՏԱՐ ՔԱՂԱՔՆԵՐԻՑ ՊԱՏՈՒԷՐՆԵՐԸ կատարվում են շուտափոյթ և ճիշդ կերպով։
(հ. շ.) 540. 5—1

ՀՐԱՒԷՐ

Կիրակի, մայիսի 16-ին, Կուկիայի Նորաշէնի ս. Աստուածածնի եկեղեցում, պատարագից յետոյ, ժամը 12-ին, կը կայանայ երկրորդ և վերջին ծխ. ժողով. ուստի նոյն եկեղեցու ծխականները հրաւիրվում են ներկայ լինելու ժողովին։

Զբաղմունքի առարկաները լինելու են. 1) 1909 թւի հաշւետուութիւնը, 2) 1910 թ. նախահաշւի քննութիւնը և հաստատութիւնը և 3) ընթացիկ հարցեր։
Հոգաբարձութիւն
549. 1—1

Հրաւէր

Կիրակի, մայիսի 16-ին, ցերեկվայ ժամը 11-ին, Քամոյեան ս. Գէորգ նորակառոյց եկեղեցում կայանալու է ծխ. ընդհանուր ժողով։

Օրակարգ.
1) Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի՝ դպրոցի բացվելու առիթով ստացված կոնդակի ընթերցումը։
2) Հոգաբարձութեան գործունէութեան զեկուցումը։
3) Վերաստուգող յանձնաժողովի զեկուցումը։
4) 1909 թ. հաշւի և 1910 թ. նախահաշւի քննութիւնը և հաստատութիւնը։
5) Դպրոցական գործունէութեան զեկուցումը։
Քամոյեան ս. Գէորգ եկեղեցու
Հոգաբարձութիւն
(ա. օ.) 315. 3—2

«ԳՈՒՏՏԵՆԲԵՐԳ» գրավաճառանոցում վաճառվում է.
ԱՐԱՔՍԵԱՆ
„ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԹԱՏՐՈՆ“
Ժողովածու Ա.
Բովանդակութիւն.—1) Թանգագին համբոյր. 2) Ցանկալին և անսպասելին. 3) Լուսանկարչական պատուհաս. 4) Բաբելոնեան խառնակութիւն. 5) Աւետիս աղա. 6) Շփոթված ծառայ։
Հրատ. «Գուտտենբերգի»։ Գինը պօստի ծախքով 1 ր.։

ՆՈՐ ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ «ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԹԱՏՐՈՆ», Ժողովածու Բ.
Բովանդակութիւն.—1) Գող. 2) Պաշտօնս է խամփալ. 3) Զօքանչի գալուստը. 4) Կրէչինսկի խրիկայով. 5) Սիրահարված մայոր. 6) Արեան դէպք։
Հրատար. «Գուտտենբերգի»։ Գինը պօստի ծախքով 1 ր.։

„ՀԻԴՐԱ“ ԴՐԱՄԱ 5 ԱՐԱՐՈՒԱԾՈՎ
Թարգմ. ֆրանս. Վ. ՓԱՓԱԶԵԱՆ
Հրատար. «Գուտտենբերգի»։ Գինը պօստի ծախքով 50 կօպ.։
Փողի փոխարէն կարելի է ուղարկել մարկաներ։
Դիմել՝ Тифлисъ, Книжн. магаз. „Гуттенбергъ“. Г. И. Галустяну.
(օ. մ.) 532. 3—2

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ
ԲԺՇԿԱՊԵՏ Բ. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆԻ
Հիմնված 1880 թ.
(Կուկիա, Վօրօնցօվի արձանի հանդէպ)
Ամեն օր, բացի կիրակի օրերից
ԱՌԱՒՕՏՆԵՐԸ՝
Բ. Ա. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆ—11—12 ժ. վիրաբուժութեան և վեներական (սիֆիլիս) հ.։
Կ. Մ. ՉԻԿՕՎԱՆԻ—$9^1/_2$—11 ժ. աչքի, ներքին և նեարդային։
Զ. Ի. ԲԱԲԱՆԱՍԵԱՆ—10—11 ժ. մանկաբարձութեան, կանանց և երեխայոց հ.։
Ն. Տ. ՄՈՒԼԻՆ—10—12 ժ. ականջի, կոկորդի և քթի հիւ.։
Մ. Գ. ԱՒԵՏԻՍԵԱՆ—11—12 ժ. մորթու, վեներակ., վիրաբուժութեան և միզասեռ. հ.
Ա. Մ. ՓՈՒՂԻՆՕՎ—12—1 ժ. ներքին և երեխայոց հիւ. և ծաղկահատ.։
ԿԻՆ-ԲԺԻՇԿ Պ. Ս. ԶԻԼԲԵՐՇԱՑ—$12^1/_2$—$1^1/_2$ ժ. մանկաբարձ., կանանց և երեխայոց հ.։
Ա. Պ. ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ—1—$1^1/_2$ ժ. ներքին և երեխայոց հիւ.։
Բ. Գ. ԱՂԱՍԱՐԵԱՆ—$1^1/_2$—2 ժ. ներքին և երեխայոց հ.
ԵՐԵԿՈՆԵՐԸ՝
ԿԻՆ ԲԺԻՇԿ Պ. Ս. ԶԻԼԲԵՐՇԱՑ—6—$6^1/_2$ ժ. մանկաբարձ., կանանց և երեխայոց հ.։
Ի. Ֆ. ՄԱՐՑԻՇԵՎՍԿԻ—6—7 ժ. ներքին և երեխայոց հիւ. և ծաղկահատ.։
Վճարը 50 կ.։ Զքաւորները ձրի։ Համախորհրդի (կօնսիլիումի) և օպերացիայի համար առանձին։
Հիւանդանոցի վերատեսուչ՝
Բժշկապետ Բ. Նաւասարդեան
103. 0—51

ԳՐԻԳՈՐ ՎԱՆՑԵԱՆԻ
«ՀԱՅ ՀԵՂԻՆԱԿՆԵՐ» դասագրքի
III հրատարակութիւնը
Թոյլատրված է Կովկասեան Ուսումնար. շրջանի Հոգաբարձուի կողմից՝ դպրոցներում գործածվելու համար։
Պատրաստ է տպագրութեան համար
ՊԱՏՄԱԿԱՆ ԵՒ ՆԱԽԱՀԱՅ
ԼԵԶՈՒԻ ՔԵՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ
(Ե. շ.) 538. 4—1

Հրաւէր

Կիրակի, մայիսի 16-ին, առ. ժամը 12-ին, Ջգրաշէնի ս. Աւետեաց եկեղեցում կը կայանայ ծխ. ընդհ. ժողով. ուստի նոյն եկեղեցու ծխականներ հրաւիրվում են երկրորդ անգամ ժողովի։

Օրակարգ.
1) Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի օրհնութեան կոնդակի ընթերցումը դպրոցի բացման առիթով.
2) 1907, 1908 և 1909 թւականների եկեղեցու հաշիւները և վերաստուգիչ յանձնաժողովի զեկուցումը.
3) Դպրոցի 1908/9 ուս. տարվայ հաշիւը.
4) Ընտրութիւն երէցփոխի և հոգաբարձուի.
5) Գանձանակի վերացման խնդիրը.
6) Տիրացուների հարցը.
7) Ընթացիկ հարցեր.
Առանձին հրաւէրներ ծխականներին չեն ուղարկվում։
Հոգաբարձութիւն
(ու. շ.) 537. 2—2

ԿՈՐՉԵՆ ՈՍԿԻ ԺԱՄԱՑՈՅՑՆԵՐԸ. ԷԺԱՆ ԱՆԿԱՐԵԼԻ Է.

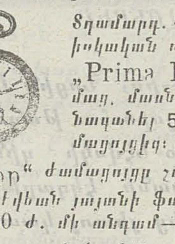

Ցղամարդ. համար նոր ձևի ժամաց. ֆրանս. իսկական ոսկուց, բաց, շքեղ գրաւիրով „Prima Roskop“ մարկայով. այդ ժամաց. մասնագէտը նոյնիսկ չէ կարող զանազանել 56 յարգի իսկական ոսկէ ժամացոյցից։ Բարի շքեղ լինելուց՝ „Prima Roskop“ ժամացոյցը չվէյցար. ամենալաւ շինուածքով է, ժ․․․ յայտնի ֆաբրիկայի գործ։ Լարումը կաթիլ՝ 40 ժ. մի անգամ—„Remontoir“, մինչև րօպէներ ճշգրիտ ընթացքով, 6 տ. գրաւոր երաշխաւորութեամբ։ Գինը առաջ 12 ր. էր, այժմ միայն 2 ր. 90 կ., 2 հատը 5 ր. 40 կ.։ Այդ ձևի խուլ ժամաց.—4 ռուբ.։ Մեր Ֆիրմայի արտադրութիւնները տարածելու համար՝ մենք կցում ենք իւրաքանչ. ժամաց. իբրև պրէմիա ձրի՝ 1) Շքեղ շղթայ նոյն ոսկուց. 2) ԲՐԻԼՕԿ ՆՈՐՈՒԹԻՒՆ! Աւտօմատիկ ինքնմատօգրաֆ հեռապրբր. տեսարաններով, կամ թէ նոյն 84% արծաթից, ռանեօծ. 3) Դ-ր Կօխի ծխափող-ապարատ՝ անվնաս ծխելու պապիրօս կամ սիգար, և կամ թէ՝ գրելու համար գրպանի արկղ. 4) Այծեմաշկի քսակ ժամաց. փչանալուց պահպ. համար։ Պատուէրներն ուղարկ. ենք վերադիր վճ. և առ. կանխավճ.։ Հասցէն. ВАРШАВА. Складъ часовъ. Т-во «Милано». Дзикая ул. № 3—М. 1—4 ժամաց. համար ճանապարհածախս հաշւվում է 50 կ.։ Ով տեսնէ այդ ժամաց. նա կը հաւատայ, որ նրանք իսկական ոսկուց են։ ԾԱՆՕԹՈՒԹԻՒՆ.—Կանացի բաց ժամաց. նոյն մետաղից՝ կանացի կօմպլէտով—3 ր. 90 կօպ.։ Կանացի խուլ ժամաց.—7 ր.։ Թղթակցութիւնները ռուսերէն կամ գերմաներէն։
(շ.) (B. 33284) 517. 2—2

ԻՆՔՆՈՒՐՈՅՆ ԱՊՐՈՒՍՏ
ԿԱՄ
ԿՈՂՄՆԱԿԻ ԵԿԱՄՈՒՏ
իւրաքանչիւր տան մէջ գտնվող անհրաժեշտ և արդիւնաբեր առարկայ հեշտ և հասարակ պատրաստելու միջոցով, սպառելով շատ աննշան գումար։ Առանձին գիտութիւն և մեծ շինութիւն չէ պահանջվում։ Պատկերազարդ նախագիծը՝ № 4 և պայմանները ՁՐԻ։ Հասցէն՝ И. Я. МАРКЪ. Либава. Курл. губ.
(շ.) (B. 53687) 529. 6—1

Թիֆլիսի Առևտրական Դպրոցի Վերատեսուչը

յայտարարում է, որ ընդունելութեան քննութիւնները միջին և բարձր պատրաստական բաժանմունքների համար տեղի կունենան մայիսի 20-ին և 21-ին։ Խնդիրները՝ վկայականների հետ միասին՝ ընդունվում են Դպրոցի գրասենեակում լի օրերը՝ ժամը 9—1-ը ցեր.։ Պատրաստական ստորին բաժանմունքում ընդունվում են առանց քննութիւնների 7—9 տարեկան երեխաներ։ Քննութիւնների սկիզբը առաւօտեան ժամը $8^1/_2$-ին։
(շ. կ.) 541. 2—1

Լոյս են տեսնելու նոր տպագրութեամբ
Ստ. Լիսիցեանի, Յովհ. Թումանեանի եւ Լ. Շանթի

„ԼՈՒՍԱԲԵՐ“

Հայերէնի դասագրքի I (4-րդ տիպ), II (3-րդ տիպ), III (3-րդ տիպ) և IV (2-րդ տիպ) տարիները։

Խնդրում ենք այն ուսուցիչներին, որոնք պարապել են «Լուսաբերով», բարեհաճեն ուղարկել իրանց դիտողութիւնները. նոր տպագրութեան ժամանակ աչքի առաջ ունենալու համար,—Тифлисъ, Степану Лисиціану.
(15, 25, 31) 547. 3—1

Թիֆլիսում Առևտրական Գիտութիւն Տարածող Ընկերութեան

Առևտրական Դպրոցում

ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԵԱՆ ՔՆՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ տեղի կունենան— պատրաստական (կրտսեր, միջին և աւագ), I և II դասարանների համար մայիսի 26-ից մինչև յունիսի 3-ը։ Խնդրէք և դօկումենտների հետ միասին պէտք է ներկայացնել ի հաշիւ ուսման վճարի 15 ր.։ Աշխ քննութիւն չը բռնողներին փողը վերադարձվում է։ Միխայլովսկի պրօսպ. տ. № 16—18.
(օ. մ.) 512. 5—5

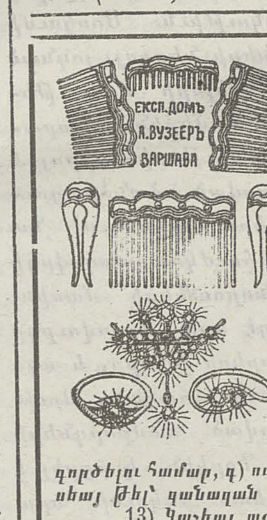

500 ռուբլի պարգեւ

կը ստանայ իւրաքանչիւրը, ով կապացուցէ, որ ստորև յիշված 25 ՀԱՏ ՀԵՏԱՔՐՔՐԱԿԱՆ, ԱՐԺԷՔ., ՕԳՏԱԿԷՏ և ԱՌԱՆՁԻՆ ԱՌԱՐԿԱՆԵՐԸ չարժեն նրանց համար նշանակված առասպելական էժան գինը, այսինքն՝ 20 ՌՈՒԲ. ՓՈԽ. ՄԻԱՅՆ 5 Ր. 90 Կ.

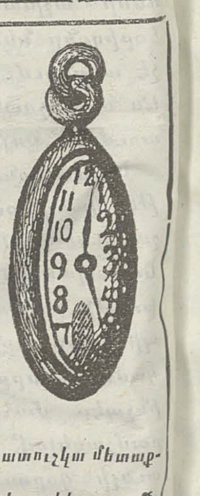

ՊԱՀԱՆՋԵՑԷՔ ԵՒ ԿԸ ՀՄՈԶՎԷՔ!

1) Էլեգանտ, ամուր, գրպանի ժամաց. տղամ. համար, կամ կանանց ժամաց., բաց, անգլ. սև պողպատից, բարձր տեսակի. գեղ. օկսիդացրած, շատ տափակ ձևի, խիստ ուղղված ընթացքով։
2) Ամերիկ. նոր ոսկուց շղթայ տղամ. կամ կան. համար։
3-5) 3 հատ 84 յարգի արծաթից գեղ. բրէլօկներ՝ «Հաւատ, Յոյս և Սէր»։
6—12) ՆՈՐՈՒԹԻՒՆ! Կանացի գեղ. նեսեսսէր պլիւշից, մօդ. ձևով, բրօնզեայ զարդարանքով, ասեղնագործ. համար հետևեալ անհրաժեշտ առարկաներով. ա) մատնոց, բ) ոսկոբէ կէռ ասեղնագործելու համար, գ) ոսկոբէ ասեղ ծակոտիների համար, դ) ոսկոբէ ասղնատուփ, ե) մկրատ, զ) 3 կատուշկա մետաքսեայ թել՝ զանազան գոյների։
13) Կաշեայ պորտմօնէ փողի համար 6 բաժ., արտաս. ամուր կաշուց, առանձ. բաժ. ոսկէ դրամի համար, մեխանիկ. փականով՝ պարունակելով իր մէջ կնիքի համար գաղտնի տեղ։
14) Կաուչուկէ կնիք պատուիրողի անուն-ազգանունով։
15) ՄԻ ՍՐՈՒԱԿ ԹԱՆԱՔ ԿՆԻՔԻ ՀԱՄԱՐ։
16) ՖՐՊԱՆԻ ԱՒՏՕՄԱՏ ՍԻՆԵՄԱՏՕԳՐԱՖ-ԲՐԵԼՕԿ կանացի հեռապրբր. 2 նկարով։
17—25) ԱՐԺԷՔ. և ՕԳՏ. ԲՆԾԱՑ. զարնիտուր, որ պարունակում է (տես նկարը) ա) տղամ. մատանի «Դուբլէ», շքեղ շինուածք, պարիզ. ձևի, կեղծ քարով, բ) նոյն տեսակ կանացի մատանի, գ) նոյն տեսակ բրօշ կեղծ քարերով և դ—թ) կանացի գլխի արդուզարդ բաղկացած փղոսկրեայ 6 սանրերից, ֆանտաստիկ շինուածք։ Այդ բոլոր ապրանքներն ունենալով առաջին ձեռքից՝ մենք հնարաւորութիւն ունենք բաց թողնելու թէ էժան և թէ լաւ միւսներից, և ի նկատի ունենալով խոշոր սպառումը՝ մենք նշանակել ենք անհամեմատ էժան գին—ՄԻԱՅՆ 5 ր. 90 կ.։ Ցղամ. կամ կան. փակ ժամաց. 24 յաւելուածներով 6 ր. 90 կ.։ Ուղարկում ենք պատուէրը ստացած օրն եթէ, վերադիր վճ. և առանց կանխավճ.։ Ժամաց. լաւ ընթացքի համար ուղարկ. ենք երաշխաւոր. 6 տարով։ Ճանապարհածախսը 50 կ., Միջին-Ասիա և Սիբիր—90 կ.։
Պահանջները խնդրում ենք հասցէագրել. ЭКСПОРТНОМУ ДОМУ
А. ВУЗЕЕРЪ, Варшава, Грибная ул. № 2—127.
Յ. Գ.—Ռիսկ հարկաւոր չէ, որովհետև չը հաւանած դէպքում փողը վերադարձնում ենք։
Թղթակցութիւնները ռուսերէն լեզուով։
(15,5,25,15) (B. 32500) 501. 4—1

Типографія „Экономія“ Большая Ванкская № 3.